

**JOSEPH
HELLER**

PLUS

GOLD

za všechny peníze

Gold za všechny peníze

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.plus.cz
www.albatrosmedia.cz

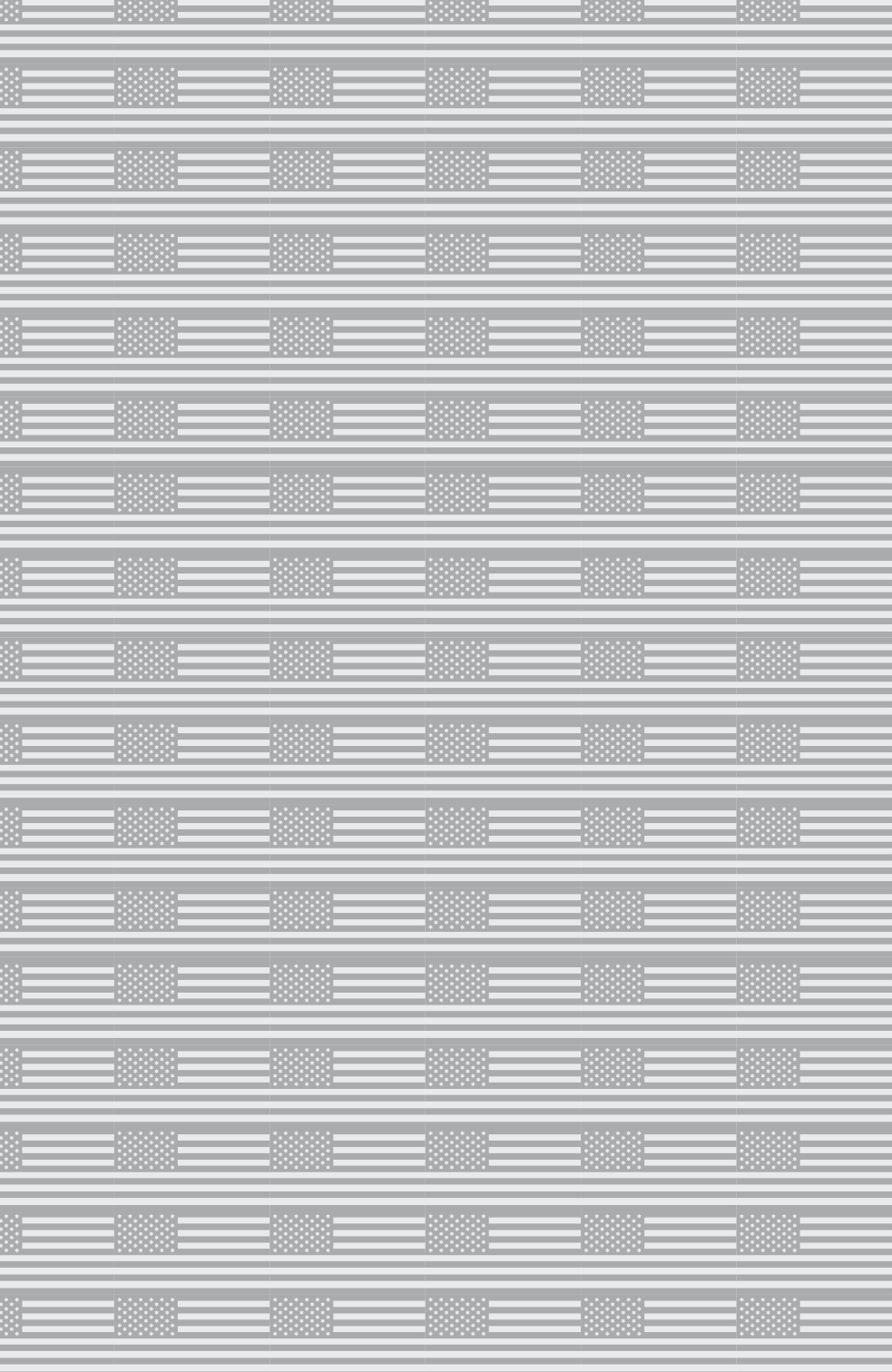
Joseph Heller

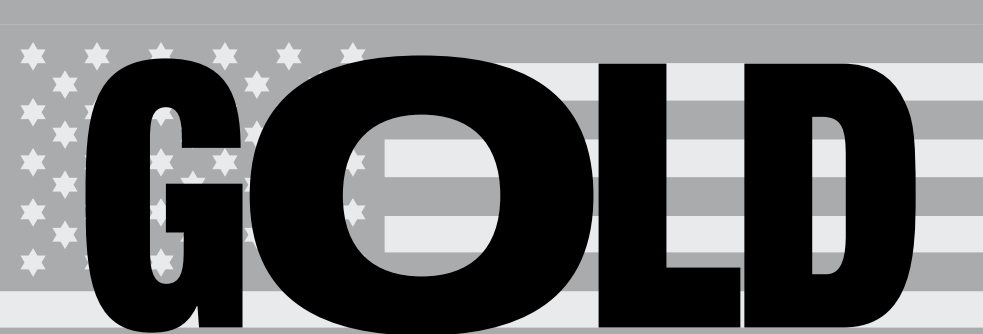
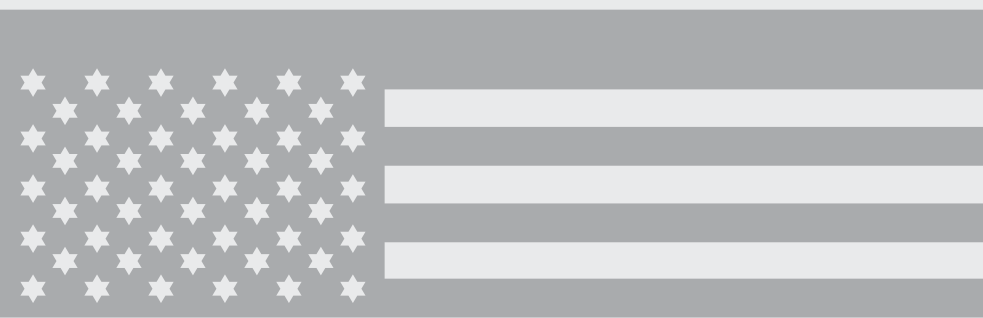
Gold za všechny peníze – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

GOLD

za všechny peníze

JOSEPH HELLER

PLUS

**přeložil
Miroslav
Jindra**

GOLD

za všechny peníze

GOOD AS GOLD

COPYRIGHT © 1994 SKIMTON, INC.

TRANSLATION © MICHAEL ŽANTOVSKÝ, 1983, 2017

COVER DESIGN © TOMÁŠ CIKÁN, 2017

ISBN TIŠTĚNÉ VERZE 978-80-259-0619-4

ISBN E-KNIHY 978-80-259-0628-6 (1. ZVEŘEJNĚNÍ, 2017)

**Tuto knihu věnuji
několika udatným rodinám
a řadě nic netušících přátel,
jejichž pomoc, rozhovory a zkušenosti
hrají tak velkou roli**

Toho ptáka mám v hrsti.

LYNDON B. JOHNSON

jako vůdce demokratické většiny

Senátu Spojených států

**Pokud někdy zapomeneš,
že jsi Žid,
nějaký árijec ti to
připomene.**

z povídky

BERNARDA MALAMUDA

1 ŽIDOVSKÁ ZKUŠENOST

Golda mnohokrát žádali, aby napsal o židovské zkušenosti v Americe. Není to tak docela pravda. Byl požádán pouze dvakrát, naposledy jednou ženou ve Wilmingtonu ve státě Delaware, kam jel za honorář předčítat ze svých esejů a knih a na přímou žádost také ze svých básní a povídek.

Jak můžu psát o židovské zkušenosti, ptal se sám sebe v expresu Metroliner na zpáteční cestě do New Yorku, když ani nevím, co to je? Nemám tu nejmenší představu, co bych měl napsat. Co pro mě proboha znamená židovská zkušenost? Myslím, že jsem snad nikdy nenarazil na opravdového antisemitu. Když jsem vyrůstal na Coney Islandu, každý, koho jsem znal, byl Žid. Ani jsem si nevědomoval, že jsem sám Žid, do té doby, než jsem byl prakticky dospělý. Anebo jsem spíš měl pocit, že všichni na světě jsou Židé, což je vlastně to samé. Snad jedinou výjimkou byly italské rodiny, které žily na druhém konci Coney Islandu, a ty dvě nebo tři, co bydlely dost blízko nás, aby posílaly děti do stejné školy. V našem bloku žila irská rodina s německým příjmením a v naší třídě bylo vždycky pár Italů nebo Skandinávců, kteří museli chodit do školy o židovských svátcích a tvářili se ukřivděně. Bylo mi jich líto, protože *oni* byli v menšině. Ta irská rodina měla psa – žádní Židé tenkrát psy neměli – a chovala na dvorku kuřata. Dokonce i na střední škole byli skoro všichni chlapi a děvčata, s kterými jsem se stýkal, židovského původu a také prakticky všichni učitelé. A to samé platilo o vysoké škole. Teprve když jsem jel do Wisconsinu na letní školu, ocitl jsem se poprvé mezi árijci. Ale to bylo jen jiné, nikoli nepříjemné. A pak

jsem se vrátil na Columbiu získat diplom a doktorát a cítil jsem se hned zase doma. Mí nejbližší přátelé na univerzitě byli také židovského původu: Lieberman, Pomoroy, Rosenblatt. Jedinou výjimkou byl Ralph Newsome, ale neměl jsem s ním jiný pocit než s kýmkoli jiným a on se mnou zřejmě vycházel naprosto dokonale. Nevěděl bych, kde mám začít.

Začal tím, že zašel za Liebermanem.

„Čí židovská zkušenost?“ zeptal se Lieberman, obtloustlý, proplešatělý zrzoun, s otevřenou nedůvěrou, když Gold předestřel svou myšlenku.

„Moje.“

„Proč ne moje?“ zaplanuly Liebermanovy přimhouřené oči. Jeho psací stůl byl posetý strojopisy a tmavými korektorskými tužkami, stejně tlustými a zašpiněnými jako jeho prsty. Po celou dobu, co Lieberman studoval na vysoké škole, bylo jeho nejvroucnějším přáním řídit malý intelektuální časopis. Teď svůj časopis měl, a nestačilo mu to. Závist, ctižádost a sklíčenost pořád pustošily těch pár neviditelných dobrých vlastností, s kterými se snad narodil. Lieberman nikdy nebyl velkomyslný.

„Ty bys chtěl,“ shrnul Gold pobaveně, „abych napsal článek o tobě a otiskl ho ve tvém časopise?“

Liebermanovi začalo rozladěně svítat. „To by nešlo.“

„Musel bys to napsat sám.“

„Neumím psát. Ty a Pomoroy jste mě o tom přesvědčili.“

„Spoléháš příliš na řečnické otázky.“

„Asi si nemůžu pomoci. Co jsi měl na mysli?“

„Ještě jsem to nedomyslel,“ začal Gold. Vyhnul se Liebermanovu pohledu. „Ale udělal bych střizlivý, zodpovědný a inteligentní článek o tom, jaké to bylo pro lidi, jako jsme ty a já, narodit se a vyrůstat tady. Určitě bych se přinejmenším trochu zabýval kulturními konflikty mezi tradicemi našich rodičů narozených v Evropě a tradicemi, které převládají v americkém prostředí.“

„Něco ti řeknu,“ odpověděl Lieberman. Zlomil v rukou jednu ze svých tlustých tužek a začal přecházet. „Máme ohromně střizlivý a zodpovědný časopis pro vysoce inteligentní čtenáře. Chci od tebe na to téma něco osobitějšího, pikantnějšího. Upřímně řečeno, obvykle jsme hrozně nudní. Někdy jsme tak nudní, až nevěřím, že v tom

dokážu pokračovat. Jaké to bylo, když jsi poprvé uviděl neobřezané přirození? Jaký je to pocit souložit s árijskými děvčaty?“

„Kde jsi přišel na to, že jsem souložil s árijskými děvčaty?“ zeptal se Gold.

„Tak si tu část vymysli, když budeš muset,“ odpověděl Lieberman. „Chceme názory, ne fakta.“

„Kolik slov vemeš a co mi zaplatíš?“

Lieberman zauvažoval. „Co takhle patnáct nebo dvacet tisíc slov? Možná kolem toho budu moct postavit celé číslo a ušetřím tak na ostatních vydavatelských nákladech.“

„Budu za to chtít šest tisíc dolarů.“

„Dám ti tři stovky.“

„Neudělám to za méně než za dva tisíce pět set.“

„Nezaplatím ti víc než sedm set. Budeš mít velkou fotku na obálce.“

„Dohodněme se na patnácti.“

„Řekněme tisíc. To je pro nás hodně.“

„Chci šest set dneska. A chci ty tři stovky, co mám ještě dostat za ‚Nic‘.“

„To jsme zatím neotiskli.“

„Smlouva zněla na přijetí rukopisu,“ namítl Gold rozhořčeně. Před měsícem koupil Lieberman článek, který si od Golda vyžádal populární erotický časopis, jenž ho pak odmítl s tím, že je pod hranicí minimálního inteligenčního standardu jeho čtenářstva – tuto informaci se Gold rozumně rozhodl nepředkládat spolu s rukopisem. Plný název článku zněl „Nic se nezdaří podle plánu“ a Gold stále ještě čekal na slíbené peníze. „Proč už ho neotiskneš? Mohlo by to vyvolat nějakou diskusi.“

„Čekám, až budu mít dost na to, abych ti zaplatil.“ Lieberman se stakatem zasmál a uvelebil se ve svém křesle. Lieberman byl potěšen sám sebou pokaždé, když udělal vtíp. „Četl jsem tvou recenzi,“ začal pomalejším, nesouhlasným tempem, „prezidentovy knihy.“

Gold byl zdrženlivý. „A já četl tvou.“

„Byla zajímavá.“

„Ta tvoje ne.“

„Zdálo se mi, že se vyjadřuješ zbytečně dvojsmyslně,“ tlačil Lieberman dál. „Zdálo se mi, že ti chybí odvaha postavit se jednoznačně na stranu vlády.“

„Ty jsi neváhal vůbec.“ Gold počkal, dokud Lieberman nepokývl, jako by přijímal chválu. „Ale mně zatelefonovali z Bílého domu. Zřejmě se moje recenze všem líbila. Předpokládám, že i prezidentovi.“

Gold se z humánnosti nezmínil, že se pro něj objevila také možnost vládní funkce. Mučit Liebermana byla legrace; zdrtit ho až k smrti by mohlo být příliš.

Lieberman ho pozoroval s prasečí zlovůlí. „To sis vymyslel,“ dospěl nakonec k závěru.

„Vzpomínáš na Ralpa Newsoma?“

„Ten je na ministerstvu obchodu.“

„Teď je ve štábu Bílého domu. To on telefonoval.“

„Proč nezatelefonovali mně, aby mně gratulovali k mojí recenzi?“

„Možná ji nečetli.“

„Prezident je na seznamu lidí, kterým posílám výtisky.“

„Možná se jim nelíbila.“

„Newsome mě nikdy neměl rád,“ vzpomněl si zádumčivě Lieberman. „Vy dva jste byli vždycky jedna ruka. Dostali jste dohromady to stipendium.“

„Ne dohromady. Ve stejnou dobu. Ty jsi ho taky nikdy neměl rád.“

„Je to antisemita.“

„O tom pochybuji.“

„Zeptej se ho,“ zaútočil Lieberman. „Nemá dost rozumu na to, aby lhal.“ Lieberman setřásl ze své mysli jako prach všechny nepříjemné pocity, které se v ní nashromáždily. „Mám ještě jeden dobrý nápad s tím tvým článkem,“ nabídl s vypočítavým nadšením. „Výhodný. Dej mi za stejné peníze třicet nebo čtyřicet tisíc slov a já to otisknu ve dvou číslech. Udělej to sexy a zábavné a máš skoro všechno, co potřebuješ pro čtivou knihu, z které by se mohl vyklubat velký bestseller. Strč tam černochoy, drogy, potraty a spoustu mezirasového sexu. Vsadím se, že Pomoroy po takové knížce chňapne jako divý.“

Pomoroy se naopak tvářil pochmurně a pochmurný Pomoroy byl stejně hrozivý a skličující jako vzpřímená mrtvola v pomačkané košili, zelených manšestrácích a s velkými brýlemi. Byl to poklidný a nešťastný osmačtyřicátník, stejně starý jako Gold. Pomoroy se vypracoval až k místu výkonného šéfredaktora v prosperujícím, trošičku vykřičeném komerčním nakladatelství. Čím byl úspěšnější, tím pochmurnější

byly jeho vyhlídky. Pomoroy si myslel, že ví proč. Takhle si to totiž nepředstavoval. Ale jak by si to měl představovat, nevěděl.

„Potíž s lidmi, kteří začnou tak rychle jako my,“ poznamenal jednou svým nejpohřebnější tónem, „je, že brzy už nemáme kam jít dál.“ A Lieberman přirozeně nesouhlasil.

Pomoroy se zřídkakdy zasmál či pozvedl hlas; když se smál, bylo to obvykle v marné snaze ujistit nějakého ustaraného autora, že věci nedopadnou tak strašně, jak hrozily. Neměl žádnou trpělivost s klamáním lidí a nikdy to také nepotřeboval dělat.

„O čem to přesně mluvíš?“ otázal se, když se Gold odmlčel.

Gold těkal očima před Pomoroyovým bezvýrazným pohledem. „O knize. O takové, co se ti bude přesně hodit. Požádali mě, abych udělal takovou delší studii.“

„Kdo?“

„Několik časopisů. Rozhodně to otiskne Lieberman, jestli nesežene nikoho lepšího. Studie moderní židovské zkušenosti v Americe,“ naléhal Gold se vzrůstajícím neklidem. „Jaké to bylo pro lidi, jako jsme ty a já, naše rodiče, manželky a děti, vyrůstat a žít tady. Myslím, že se to nikdy neudělalo.“

„Udělalo se to stokrát,“ opravil ho Pomoroy. „Ale nejsem si jistý, jestli to někdy udělal někdo, jako jsi ty.“

„Přesně tak. Udělám to štavnaté a zábavné, aby to bylo přitažlivé pro masové čtenářstvo. Se silným důrazem na sexualitu.“

„Budu chtít přesnou vědeckou práci, která by byla užitečná pro knihovny a vysoké školy. Se silným důrazem na psychologii a sociologii.“

Gold splaskl. „V tom nejsou žádné peníze.“

„Zaručím ti dvacet tisíc dolarů. Pět z toho budeš mít na režii a ty zaúčtujeme k tíži nakladatelství místo z tvého honoráře a můžeš je dostat tenhle týden.“

„Dej mi šest tisíc. Kdy můžu dostat další?“

„Pět. Až mi ukážeš dvě stě stránek.“

„Dvě stě stránek?“ opakoval bolestně Gold. „To může trvat věčnost.“

„Věčnost netrvá dlouho,“ poznamenal Pomoroy.

Když Gold odcházel z Pomoroyovy kanceláře, jásal.

Na začátku každého podzimu Gold počítal, kolik peněz bude potřebovat, aby vystačil do příštího léta a mohl ještě zaplatit za další

rok školné a přidružené výdaje za syna na Yaleově univerzitě a dalšího syna v Choate, kteří byli oba částečně na stipendiu, a za odbojnou dvanáctiletou dceru doma, která navštěvovala soukromou školu a neustále jí hrozilo, že ji vyhodí. Kromě svého platu vysokoškolského profesora potřeboval Gold dvacet osm tisíc dolarů. S osmi mohl počítat z honorářů za články a přednášky, takže zbývalo dvacet. Právě vydělal tisíc dolarů od Liebermana a dvacet tisíc od Pomoroye. Ale dlužil Pomoroyovi knihu. Tu mohl sfouknout rychle, jakmile sežene materiál. Židé byli tutovka. Stálo to za všechny peníze.

2 MŮJ ROK V BÍLÉM DOMĚ

Na pátek přišlo pozvání k večeři, která se pořádala pro Goldova otce a nevlastní matku v bytě jeho sestry Idy v Brooklynu. Jeho manželka Belle pozvání v Goldově nepřítomnosti přijala. Gold by si byl vymyslel výmluvu.

„Všichni?“ ptal se s obavami. „Muriel a Ida se smířily?“

„Zřejmě.“

Gold nerozumně zatoužil po závanu arktického vzduchu, který by se s vytím přitítil ještě před víkendem a vynutil náhlý odjezd otce a nevlastní matky na Floridu, do zařízeného bytu, který si každý rok pronajímali; Gold měl podezření, že s tajnou finanční pomocí jeho staršího bratra Sida. V plném proudu bylo němé úsilí přimět je koupit vlastní byt v naději, že na Floridě zůstanou déle na jaře a budou se tam vracet každý podzim dříve. Tento rok byli obzvláště vyhybaví, co se týkalo jejich plánů k odjezdu. Každoroční podzimní teplá vlna, známá mezi Židy jako Vysoké svátky a jinak jako babí léto, už přišla a zase odešla. Otec si našel jiné židovské svátky. Gold doufal, že Sid nepřijde, ale tušil, že i v tomto ohledu bude zklamán. Tváří v tvář svému otci a staršímu bratrovi se nemohl nijak vyhnout těm obávaným chvílím akutního utrpení. Otec ho bude urážet a ponižovat; Sid bude dovedně klást nenápadná vnaidla, se kterými Gold nedokázal bojovat. Goldova bezmocnost v něm během let vytvořila lítostný obdiv k Sidově úskočnosti a k jeho dovednostem. Sidovi teď bylo šedesát dva a byl o čtrnáct let starší než Gold. Otcí bylo dvaosmdesát. Mezi Goldovými vzpomínkami z dětství zůstávala živá scéna z Long Islandu, jak ho Sid úmyslně ztratil jednoho letního dne na

Surf Avenue poblíž dostihového závodiště, aby mohl běžet za holkama, a jak jedna z jeho starších sester, Rose, anebo snad Esther či Ida, pro něj přišla na policejní stanici, aby ho dovedla domů. Golda nikdy nepřestala bolet vzpomínka na tuto událost.

Goldova poslední přednáška v týdnu končila v pátek po obědě. Pedagogika byla jednou z několika oblastí vědění, v nichž byl považován za experta lidmi, kteří toho moc nevěděli. Gold se ze zkušenosti přesvědčil, že ho pranic neteší jezdit na víkendy, zatímco většinu vysokoškolských studentů ano, a tak měl vždy na rozvrhu alespoň jednu přednášku v pátek odpoledne, aby udržel co nejmenší účast. Obvykle ztrácel Gold zájem o svůj předmět a začínal nesnášet své studenty teprve v druhé polovině semestru. Tentokrát se to stalo již na začátku.

Dojel metrem z brooklynské univerzity do malého bytu ve středu Manhattanu, kterému říkal ateliér, aby zjistil, jestli tam není nějaká zpráva od starých přítelkyň či potenciálních přítelkyň nových. Našel dopis od své první přítelkyně, v kterém stálo, že možná přijede zase příští měsíc na den do města a že doufá, že spolu poobědvají, což Goldovi docela vyhovovalo, neboť si mohl nechat poslat chlebičky a kávu nahoru. Whisky už tam byla. Od vrátného vyzvedl hnědou obálku adresovanou doktoru Bruci Goldovi a poznal, že je to opožděná ročníková práce od nějakého bázlivého studenta. Váha obálky ho rozesmutila; rukopis byl tlustý a on ho bude muset číst. Zatelefonoval Belle kvůli hodině, kdy musejí vyrazit.

Jeli ze svého bytu v západní části Manhattanu do Brooklynu taxíkem na konci večerní špičky. Belle mlčela a Gold se nudil. Nad řekou padala mlhavá temnota. Belle vezla na klíně papírovou nákupní tašku s těžkým bramborovým kuglem, který ráno upekla.

„Pokus se nevy padat, jako když si přeješ, abys byl někde jinde,“ radila mu bez otočení hlavy. „Pokus se nezačínat hádky se Sidem. Pokus se aspoň trochu promluvit s Victorem, Irvem, Miltem a Maxem. Nezapomeň dát pusu Harriet.“

„Vždycky zdravím. Sid začíná hádky se mnou.“

„Jenom mluví. Nemluví dokonce ani k tobě.“

„Pokouší se mě naštvat.“

„Budu se ho snažit přerušovat.“

Gold zajel jazykem do přední části tváře a pokusil se soustředit

všechnu svou rozmrzelost na knihu o Henrym Kissingerovi, kterou už skoro rok plánoval. Předmět nebyl dostatečně přitažlivý, a když se taxi vynořilo z tunelu v Brooklynu, jeho myšlenky se vrátily k tomu tísnivému mumraji, který na něho čekal.

Cítil se příšerně.

Všichni ostatní se budou bavit. Rodinné večírky se pro něj změnilly v únavné a jednotvárné zkoušky lenní věrnosti, kterým se podroboval s lítostí a úzkostí, kdykoli mu nezbývala žádná slušná alternativa. Nebude tam nikdo, koho by chtěl vidět. Konverzace bude pro něj nemožná. Už neměl rád svého otce a bratra, pokud je vůbec někdy rád měl. Čas od času pocítil trochu vděčnosti a soucitu ke svým čtyřem starším sestrám, ale objekt a hloubka těchto pocitů se měnily s jeho různými vzpomínkami na to, která k němu byla nejhodnější po matčině smrti a v letech předtím. Jediné, co věděl, bylo, že je dost známý jako spisovatel, a nemohl přijít na to proč.

Goldova nechuť k rodinným večerům, vlastně jeho odpor ke všem projevům rodinných citů, sahala daleko dozadu, přinejmenším do doby, kdy odmaturoval na střední škole a přestěhoval se na Manhattan, aby navštěvoval Columbijskou univerzitu. Měl radost, že vstupuje na tak vznešenou univerzitu, a ohromně se mu ulevilo, že unikl velké rodině pěti sester a jednoho bratra, v které se celý život cítil utlačovaný a nedoceněný.

„Chtěl jsem odejít z univerzity a bojovat ve válce,“ vychloubal se Belle v době, kdy se do sebe zamilovali, „ale měl jsem to stipendium na Columbiu.“

Gold nikdy ani nepomyslel na to, že by odešel ze školy a bojoval ve válce. A na Columbiu nebyl díky stipendiu, ale díky penězům, které poskytl otec a z nichž většina, jak teď chápal, jen prošla nezodpovědnými rukama starého pána a pocházela od Sida a tří starších sester. Muriel, ta čtvrtá, se podle všeho nikdy dobrovolně nerozloučila s dolarem kvůli nikomu jinému než kvůli sobě a svým dvěma dcerám.

Další sestra, Joannie, žila v Kalifornii. Naštěstí byla mladší. Joannie před dlouhou dobou utekla jako mladistvý provinilec z domu v naději, že se stane úspěšnou modelkou nebo filmovou herečkou, a nyní byla provdána za pánovitého losangeleského obchodníka, který nerad jezdil na Východ a přezíral všechny v rodině kromě Golda. Několikrát za

rok létala Joannie do New Yorku sama, aby se setkala pouze s těmi členy rodiny, s kterými chtěla.

Gold zjišťoval, že je středem rodinné pozornosti už od té doby, co přinesl domů své první výborné vysvědčení či slohovou práci na jedničku s hvězdičkou. Muriel, která mu byla věkově nejbližší a která si nyní vybíjela svou špatnou náladu především na Idě, na něj byla protivná už tenkrát. Všetečná Ida zase vždy Goldovi kladla na srdce, aby se ve škole polepšil, i když všechno, co dělal, bylo vždy dokonalé. V některých chvílích teď Gold myslel, že se zblázní z té záplavy obdivu a lásky, kterou ho stále zahrnovaly Rose a Esther, jeho dvě nejstarší sestry. Cokoli od něho očekávaly, očividně splnil. Chvěly se láskou, kdykoli se na něj podívaly, a on si přál, aby s tím přestaly.

Vzpomínal si, že když byl na vysoké škole, Rose i Esther mu často posílaly či daly dvacetidolarovou bankovku. Stejně jako Sid šly obě po střední škole pracovat, jakmile si našly místa. Ida mohla chodit na vysokou školu a stát se učitelkou. Ida mu dávala pětidolarovky, vždy s přísnými instrukcemi, jak má peníze utratit. Rose a Ida stále ještě pracovaly, Rose jako právní sekretářka u firmy, která ji najala během Velké krize, Ida ve veřejném školství. Ida teď byla zástupkyní ředitele na základní škole a bojovala o svůj zdravý rozum mezi vzpurnými černochoy a Portoričany, kteří chtěli, aby šli všichni Židé do prdele, a přesně těmito slovy to říkali. Esther před dvěma roky ovdověla. Většina vlasů jí vypadala téměř přes noc a zbytek zbělel. Občas neurčitě mluvila o tom, že si opět najde zaměstnání jako účetní. Ale bylo jí padesát sedm a byla příliš bojácná na to, aby to zkusila. Muriel, jejíž manžel Victor vlastnil úspěšný velkoobchod s hovězím a telecím, zřetelně kontrastovala s ostatními. Barvila si vlasy na černo, aby zakryla šediny, a hrála poker s přáteli, kteří také rádi podnikali výlety na dostihy. Muriel měla drsný hlas a obhroublé chování, bez přestání kouřila a sypala po zemi popel z cigaret, který Ida se svou vášní pro pořádek zametala s hubováním a vysokomyslnými neuctivými poznámkami dokonce i v Murielině vlastním domě.

Mezi prvorozeným Sidem a Goldem, jediným dalším synem, stály tedy tyto čtyři starší sestry a často se jich zdálo být čtyři sta padesát, když se kolem něho nahrnuly se svými otázkami, káráním, prosbami a radami. Ida ho napomínala, aby polykal jídlo pomalu. Rose mu telefonovala a varovala ho, že venku mrzne. Pokládal je všechny za

staromódní, naivní a zcela slepé tváří v tvář hříchu a zlu. S výjimkou Sida, vzpomněl si Gold, a tedy i Harriet, jeho manželky. Sid byl ve svých čilejších letech jednou objeven v San Franciscu, když měl být za obchodem v San Diegu, jednou v Acapulcu, když měl být v San Franciscu, a jednou na hausbótu v Miami, když byl přihlášen v hotelu v Portoriku. Jakmile k tomu Sid vlastnil prostředky, naučil se, jak bez obtíží proklouzávat hotely.

Nyní už jezdil z města pouze s Harriet na krátké dovolené anebo v zimě navštívit otce na Floridě. Sid byl velký bodrý hřmotný muž s měkkým tělem a rozčesanými šedivými vlasy; v obličejí se výrazně podobal otci, i když otec byl malý a baculatý, s hustými bílými vlasy, které mu vstávaly téměř kolmo na hlavě jako vlasy figurky z kresleného seriálu, když dostane mohutnou elektrickou ránu. Gold byl hubený, neklidný a snědý, s výraznými kruhy pod očima v mrzuté, nervózní tváři, kterou ženy shledávaly dynamickou a sexy. Sid poklidně přecházel do generace starců, nosil prosté šedé nebo modré obleky s bílými košilemi a širokými modrými či nahnědlými kšandami, zatímco jejich náročný, autokratický, starý a věčně blafující otec, Julius Gold, křečící v důchodu, se každým rokem oblékal čím dál víc jako elegantní hollywoodský magnát a dával přednost kašmírovým košilím a zženštilým sáčkům. Kupodivu se zdálo, že Sid má otce čím dál radši. Kdysi dávno, vzpomínal Gold, Sid utekl z domova a nevrátil se celé léto, aby unikl panovačným výstrelkům a hašteřivému chvástání starého pána.

Gold a Belle přišli do Idina bytu na Oceánské dálnici skoro poslední; Muriel a Victor vstoupili chvíli po nich. Irv, Idin manžel, se veselil v roli hostitele. Byl to zubař s ordinací nad obchodem s barvami na Královské silnici. Už teď měl Gold potíže s rozlišováním jedné osoby od druhé. Byl to jediný způsob, jak se vyrovnat se situací. Rychle si potřásl rukou s Irvem, Victorem, Sidem, Miltem, Maxem a s otcem a poznával je od sebe pouze podle narůstající mrzutosti, kterou cítil při každém pozdravu.

Max, Rosin manžel, byl mírně diabetický a usrkával opatrně ze sklenice sodovky. Ostatní muži spolu s Muriel pili whisky a zbytek žen nealkoholické nápoje. Belle zmizela v kuchyni, aby dohlédla na vybalování svého bramborového kuglu a pomohla Idě, která ji nejspíš současně odháněla a dávala jí věci na práci a stejným dechem ji

plísnila, že je nedělá dost rychle. Každý z přítomných, včetně otce, měl alespoň jedno dítě, které mu dělalo starosti.

Gold si vzal od Irva bourbon a začal líbat ženy na tváře. Harriet přijala jeho pozdrav bez potěšení. Jeho nevlastní matka mu povolila přístup tím, že kývla hlavou nad svým pletením a nastavila tvář. Gold se k ní sklonil s oběma předloktími v pohotovosti, neboť se bál, že by mu mohla prohnat krkem jednu ze svých pletacích jehlic.

Goldova nevlastní matka, která pocházela ze staré židovské rodiny z Jihu, s větvemi v Richmondu a Charlestonu, mu pravidelně ztěžovala život nejrůznějšími podivnými způsoby. Často když k ní mluvil, vůbec neodpověděla. Jindy řekla: „Nemluv na mě.“ Když na ni nemluvil, přistoupil k němu otec, pořádně ho štouchl a nařídil: „Běž si s ní promluvit. Nebo je to pod tvou důstojnost?“ Neustále pletla silnou bílou vlnu. Když ji jednou pochválil za její pletení, trhla sebou a informovala ho, že neplete, ale háčkuje. Když chtěl přistě vědět, jak jí jde háčkování, odpověděla: „Neháčkuju. Pletu.“ Často ho zavolala k sobě, jen aby mu řekla, ať jde pryč. Někdy k němu přistoupila a řekla: „Kdák, kdák.“

Neměl tušení, jak by měl odpovědět.

Goldova nevlastní matka pletla nekonečný pruh něčeho objemného, co bylo příliš úzké na šálu a příliš široké a jednotvárně rovné na cokoli jiného. Bylo to asi patnáct centimetrů široké a nejspíš snad tisíc kilometrů dlouhé, neboť pracovala na tomtéž pruhu pletení, ještě než si před mnoha lety vzala otce. Gold v duchu matně viděl ten pruh vlny s velkými oky, jak vytéká ze dna její proutěné tašky k bytu, který pro otce a pro ni sehnal každé léto Sid na Manhattanské pláži v Brooklynu, a odtud podél pobřeží až na Floridu a do nekonečných dálav za ní. Nikdy jí nescházela vlna či prostor v proutěné tašce, kam padal hotový výrobek. Příže vylézala z jednoho konce otvoru tašky a hotový výrobek, ať to bylo cokoli, klesal snad věčně dovnitř na konci druhém.

„Co to děláš?“ zeptal se jí jednou ze zvědavosti, kterou už nedokázal tiše potlačovat.

„Uvidíš,“ odpověděla tajemně.

Obrátil se na otce. „Táto, co to děláš?“

„Starej se o sebe.“

„Jenom jsem se ptal.“

„Neklad' osobní otázky.“

„Rose, co to plete?“ zeptal se své sestry.

„Vlnu,“ odpověděla Belle.

„Belle, to vím. Ale co s ní dělá?“

„Plete,“ řekla Esther.

Goldova nevlastní matka pletla pletení a pletla ho bez ustání. Nyní se zeptala: „Líbí se ti má vlna?“

„Prosím?“

„Líbí se ti má vlna?“

„Samozřejmě,“ odpověděl.

„Nikdy to neřekneš,“ sešpulila rty.

„Líbí se mi tvá vlna,“ řekl Gold a ve zmatku se stáhl do koženého křesla poblíž dveří.

„Říká, že se mu líbí má vlna,“ slyšel ji, jak vypráví jeho švagrům Irvovi a Maxovi. „Ale myslím si, že se mě pokouší opít rohlíkem.“

„Jaká byla cesta?“ zeptala se obdivně sestra Esther.

„Dobrá.“

„Kde jsi byl?“ zeptala se Rose.

„Ve Wilmingtonu.“

„Kde?“ zeptala se Ida, která procházela kolem s podnosem.

„Ve Washingtonu,“ řekla Rose.

„Ve Wilmingtonu?“

„Ve Wilmingtonu.“

„Ve Washingtonu.“

„Ve Washingtonu?“

„Ve Wilmingtonu,“ opravil je všechny. „V Delaware.“

„Ach,“ řekla Rose a zatvářila se schlíple.

„Jaká byla cesta?“ zeptala se Ida, když se vracela.

Gold šílel.

„Říká, že dobrá,“ odpověděla Esther, než mohla odpovědět Rose, a zamířila ke kávovému stolku, na kterém byly talíře se šíškami sekaných jater a sekaných vajec s cibulí pod útokem malých nožičků, kterými se to či ono či obojí mazalo na kulaté sušenky či na kousky žitného chleba anebo velmi černého perníku.

„Setkal jsi se tam s nějakými pěknými děvčaty?“ zeptala se Muriel. Byla nejmladší z přítomných sester, a tak musela být věčně moderní.

„Tentokrát ne,“ odpověděl Gold s požadovaným úšklebkem.

Muriel zazářila, Irv se uchechtl a Victor, Murielin manžel, se zatvářil rozpačitě. Rose napjatě přelétala pohledem z tváře na tvář. Gold měl podezření, že začíná hluchnout a možná o tom neví. Její manžel Max, poštovní úředník, poslední dobou komolil slova a Golda napadlo, zda si toho všiml někdo kromě něho.

Esther se vrátila s talířem připraveným pro něj a se slánkou v druhé ruce. „Přinesla jsem ti tohle,“ oznámila svým chvějícím se hlasem. „A vlastní slánku.“

Gold se nahrbil.

„Nerozmazluj ho,“ zavtipkovala Muriel drsným hlasem a popel z cigarety v ústech jí upadl na prsa.

Ženy v Goldově rodině byly přesvědčeny, že si jídlo rád přemrštěně solí.

„Nesol to, dokud to neochutnáš,“ křikla Ida přes celou místnost. „Už jsem to kořenila.“

Gold ji ignoroval a dál solil sušenku, kterou držel. Ostatní mu tahali zbývající kousky z talíře. Esther a Rose mu přinesly další. Sid pobaveně přihlížel. Krucinál, tolik tváří, pomyslel si Gold. Tolik lidí. A všichni cizí. V poslední době i Belle. A obzvláště jeho nevlastní matka.

Nemohl nikdy zapomenout na své první setkání s nevlastní matkou. Sid letěl na Floridu na svatbu a vrátil se s ní a s otcem na recepci ve svém domě v Great Neck. Po představování nastalo rozpačité ticho a nikdo jako by nevěděl, co má říct. Gold vystoupil kupředu s hrdiným pokusem všechny uklidnit.

„A jak byste chtěla,“ zeptal se svým nejdvornějším způsobem, „abychom vám říkali?“

„Byla bych ráda, kdybyste se ke mně chovali jako moje vlastní děti,“ odpověděla Gussie Goldová stejně zdvořile. „Ráda bych vás považovala za své skutečně vlastní děti. Říkejte mi, prosím, matko.“

„Výborně, matko,“ souhlasil Gold. „Vítej do rodiny.“

„Nejsem tvoje matka,“ odsekla.

Gold byl jediný, kdo se zasmál. Snad bylo ostatním okamžitě jasné, co jemu ušlo. Byla šilená.

Goldovu macechu vychovávali v tom, aby se nikdy nenechala spatřit, jak jí na veřejnosti, a tak vstoupila do jídelny jako vždy se svými pletacími jehlicemi a proutěným košíkem. Čtrnáct dospělých se tlačilo loket vedle lokte u stolu pro deset. Gold věděl, že jeho noha

není jediná, která naráží do trnožů vespod. Byl jsem na víc těchhle večerí, než si dokážu vzpomenout, naříkal Gold v duchu. Idina dcera šla na večer někam ven, syn byl pryč na vysoké škole.

„Vidím na stole,“ oznámil Sid s takovou všeobecnou roztomilostí, že se všechny Goldovy svaly reflexivně napjaly v očekávání nějakého skrytého nebezpečí poblíž, „Bellin bramborový kugel, Estheřin nudlový náky, Murielin bramborový salát a Rosin...“ Hlas mu uvázl.

„Udělala jsem macesové knedlíčky,“ řekla Rose a zčervenala.

„Rosiny macesové knedlíčky.“

„A mou vlnu,“ řekla Goldova macecha.

„A tvou vlnu.“

„Líbí se ti má vlna?“ Zdálo se, že jí koketně záleží na Sidově pochvale.

„Je to nejkusnější vlna na celém světě, to se vsadím.“

„Jemu se nelíbí,“ řekla s pohledem na Golda.

„Líbí,“ omluvil se chabě Gold.

„Mně nikdy neřekne, že se mu líbí.“

„Líbí se mi tvá vlna.“

„S tebou jsem nemluvila,“ řekla.

Victor se zasmál hlasitěji než ostatní. Victor byl přesvědčen, že Gold a Irv se na něj dívají svrchu. Byla to pravda, ale jinak Gold proti němu nic neměl. Victor, brunátný a mohutný jako býk, byl milý k Muriel, měl rád Belle a dalo se na něho vždy spolehnout, že pošle jeden ze svých řeznických nákladáků a nějaké dělníky, když se muselo převážet něco těžkého. Jeho držení těla vsedě i vestoje bylo tak dokonalé, jako by se držel vzpřímeně jen s největší fyzickou námahou. Gold si byl jistý, že bude první z nich, koho sklátí infarkt.

„Já udělala medový koláč,“ našpulila se Harriet. „Určitě jsem ho zkazila. Chtěla jsem udělat želé, ale vím, že už ho musíte mít dost.“

„A Harrietin medový koláč.“

„Moc škrobu,“ řekl Max, který byl kromě cukrovky náchylný k jistým poruchám krevního oběhu. S ustaranou tváří Max odmítal všechno kromě kuřecích křídel, plátku pečeně, od kterého oddělil tuk, a fazolových lusků.

Esther obsluhoval její nápadník Milt, který se jí dvořil s téměř mlčenlivou trpělivostí. Ztuhle čekala a nedívala se na něj. Milt, starší bratr obchodního partnera jejího zesnulého manžela, byl opatrný

uctivý muž, který v přítomnosti rodiny mnoho nemluvil. Miltoni bylo přes pětadesát, víc než Sidovi, a nikdy nebyl ženatý. Téměř čilým pohybem mrskl Esther druhou lžící jejího nudlového náky-pu na talíř a pak jednu lžici na svůj vlastní. Esther mu poděkovala s nervózním úsměvem.

Na stole byly talíře macesových knedlíčků a klobásek a také hluboká a široká mísa brambor, rozmačkaných s kuřecím tukem a smaženou cibulí, které by Gold dokázal sníst všechny sám.

Ida se zeptala Golda. „Co je nového?“

„Nic.“

„Píše knihu,“ řekla Belle.

„Opravdu?“ řekla Rose.

„Další knihu?“ ohrnul otec nos.

„To je pěkné,“ řekla Esther.

„Ano,“ řekla Belle.

„O čem to je?“ zeptala se Muriel Golda.

„Je to o židovské zkušenosti,“ řekla Belle.

„To je pěkné,“ řekla Ida.

„O čem?“ dožadoval se otec.

„O židovské zkušenosti,“ odpověděl Sid a pak zavolal přes stůl na Golda. „Čí?“

„Čí co?“ řekl Gold ostrážitě.

„Čí židovské zkušenosti?“

„Ještě jsem se nerozhodl.“

„Taky píše nějaké články,“ řekla Belle.

„Většina z toho bude velice obecná,“ dodal Gold s očividnou nechutí.

„Co to znamená?“ Goldův otec se chtěl všechno dozvědět hned.

„Je to kniha o tom, co to je být Žid,“ řekla Belle.

Goldův otec si odfrkl. „Co on ví o tom, co to je být Žid?“ zahřměl. „Dokonce se ani nenarodil v Evropě.“

„Je to o tom, co to je být Žid v Americe,“ řekla Belle.

Goldův otec upadl do rozpaků pouze na vteřinku. „O tom toho taky moc neví. Jsem Žid v Americe déle než on.“

„Platí mu peníze,“ trvala Belle na svém. Gold si přál, aby toho nechala.

„Kolik dostaneš?“ chtěl vědět Goldův otec.

„Spoustu peněz,“ řekla Belle.

„Kolik? Co je spousta peněz pro něj, možná není spousta peněz pro jiné. Nemám pravdu, Side?“

„Moje řeč, táto.“

„Kolik dostaneš?“

„Dvacet tisíc dolarů,“ řekla Belle.

Gold poznal, že ta částka udělala ohromující dojem, zvláště na otce, který vypadal nelíčeně zklamaně. Gold sám by se uvádění přesné sumy vyhnul. Maxovi a Rose a Esther a možná i Victorovi a Irvovi to muselo připadat jako bohatství. Viděli jen zlatý déšť a zapomínali na práci.

„To je opravdu pěkné,“ řekla Rose.

„Není to tak moc,“ zabručel otec nešťastně. „Vydělal jsem kdysi víc.“

A taky o víc přišel, pomyslel si Gold.

„Někteří lidé píšou scénáře k filmům a vydělávají si daleko víc,“ poznamenala neradostně Harriet a Sid se tiše uchechtl.

Gold otvíral ústa k odvetě, když Belle řekla: „No, to je jen pro začátek. A pět tisíc z toho je na režii. Ani se to nepočítá ze záruky.“

„To je pěkné,“ přispěchala horlivě Goldovi na pomoc Esther. „Určitě je to moc pěkné.“

„Co to znamená?“ zeptal se Sid vážně.

„Je těžké to vysvětlit,“ řekla Belle.

„Ne, není.“

„Tos mně řekl.“

„Nechtělás poslouchat, když jsem se to pokoušel vysvětlit.“

„Nehádejte se,“ vmísila se rychle a zlomyslně Harriet.

„Znamená to,“ řekl Gold, oslovuje hlavně Sida a Irva, „že těch pět tisíc se počítá z nakladatelských výloh, a ne z mého honoráře, i když je neutratím. Můžu si o to víc vydělat na tantiémách za počet prodaných knih.“

„Neříkala jsem to?“ řekla Belle.

„To vypadá jako velice dobré opatření,“ poznamenal nesmírně nesměle Estheřin postarší ctitel Milt a Gold si vzpomněl, že Milt je účetní a také to pochopí.

„Bruci,“ začal Irv a opřel si bradu o palec a ukazovák. Od té doby, co jeho zubařská klientela přestala vzrůstat, začal se na jeho pravé tváři objevovat tik, takže to často vypadalo, jako když se nevysvětlitelně usmívá. „Nebudeš psát o nikom z nás, že?“

„Ne, samozřejmě že ne,“ odpověděl Gold. „Proč bych něco takového dělal?“

Kolem stolu přeběhla vlna úlevy. Pak se všechny tváře protáhly.

„Proč ne?“ chtěl vědět otec. „Nejsme ti dost dobří?“

Goldovi stále ještě selhával hlas, když se přel se starým pánem. „Tohle je jiný druh knihy.“

„Jiný?“ zahřměl otec, vztyčil se asi o pět centimetrů a napřáhl ke Goldovi prsteník, který se zahýbal jako ptačí pařát. „Tak mám pro tebe novinku, ty chytráku. Beze mě to žádná sláva nebude. Říkal jsem ti to dřív a říkám ti to teď. Říkal jsem ti to od samého začátku. Ty pro to nejsi ten pravý člověk.“ Ve vteřině se proměnil z rozhněvaného cholerika v sebevědomého důstojného muže a posadil se s hlavou nahnutou na stranu. „Správně, Side?“ zeptal se, otočil se a vzhlédl.

„Moje řeč, táto.“

Julius Gold sklopil řasy s výrazem narcistické spokojenosti.

Ti dva parchanti, říkal si v duchu Gold a natáhl se s přeneseným nepřátelstvím pro mísu se štouchanými brambory a s cibulí, aby si naložil další velkou dávku. A nikdy se ani neměli rádi.

„Ozval se ti ještě Bílý dům?“ zeptala se rozzářeně sestra Rose.

„Ne,“ řekla Belle, než mohl Gold odpovědět, a Harriet se zatvářila potěšeně.

„Ale ozvali se mu dvakrát,“ řekla Esther. „Dvakrát mu telefonovali.“

„Nebyl to doopravdy Bílý dům,“ opravil ji Gold. „Byl to přítel, s kterým jsem chodil na postgraduální studium a který pracuje v Bílém domě.“

„To je to samé,“ řekla Ida. „Je v Bílém domě, že?“

„Nevím, kde byl, když mi telefonoval.“ Goldův tón byl lehounce sarkastický.

„V Bílém domě,“ řekla Belle, aniž změnila výraz. „Ralph Newsome.“

„Díky,“ řekl Gold. „Už jsem měl strach, že bych zapomněl, jak se jmenuje.“

„Nikdy jsem o něm neslyšela,“ řekla Harriet.

„No, je v prezidentském štábu,“ řekla Muriel a otočila se ke Goldovi. „Že?“

Gold ponořil tvář do talíře a mlčel.

„Šla jsem jednou kolem Bílého domu, když jsem byla ještě milá

a moc krásná holčička z Richmondu,“ vzpomněla si Goldova nevlastní matka. „Vypadal špinavý.“

„Ale říkal, že se mu líbila tvoje kniha, ne?“ připomněla Esther.

„Ne moje kniha,“ vysvětloval Gold rozpačitě.

„Jeho recenze prezidentovy knihy,“ řekla Belle.

„Vsadím se, že prezidentovi se líbila taky,“ řekla Rose.

„Líbila,“ řekla Belle. „Nabídli mu místo.“

„Prezident?“ zeptala se Ida.

„Nenabídli,“ řekl Gold podrážděně. „Ne prezident. Jenom se mě ptali, jestli mě někdy napadlo, že bych mohl pracovat ve Washingtonu. To je všechno.“

„To podle mě vypadá na místo,“ řekl Irv.

„Vidíte?“ řekla Belle.

„Co jsi řekl?“ zeptal se Max dychtivě.

„Řekl, že o tom bude přemýšlet,“ řekla Belle.

„Povídal jsem ti, abys jim to neříkala.“

„To je mi jedno,“ odpověděla Belle. „Je to tvoje rodina. Povídal jsi, že to asi vezmeš, když to místo bude dobré.“

„Ty jsi říkala, že tam nepojedeš,“ řekl Gold.

„Nepojedu,“ řekla Belle.

„Dvacet tisíc?“ vykřikl najednou Goldův otec s obrovským zachechtáním. „Mně by dali milion!“

Popel, zoufal si divoce Gold, a žvýkal své sousto štouchaných brambor a chleba daleko energičtěji, než si uvědomoval. Jídlo! V mých ústech se jídlo mění v popel! Takhle to bylo s otcem skoro celý život.

Od samého začátku, dumal teď Gold. Když jsem řekl, že se možná dám na obchod, řekl mi, abych zůstal ve škole. Když jsem se rozhodl zůstat ve škole, řekl mi, abych se dal na obchod. „Troubo. Proč mařit čas? Není to v tom, co znáš, ale v tom, koho znáš.“ Pěkný otec! Když jsem řekl mokrý, řekl suchý. Když jsem řekl suchý, řekl mokrý. Když jsem řekl černý, řekl bílý. Když jsem řekl bílý, řekl... negři ruínují celou čtvrt, všichni do jednoho, a hotovo. *Fartig*. To obchodoval s realitami. V dávných dobách kategorický výkřik *fartig* okamžitě vyvolával poslušné mlčení, které se nikdo v rodině včetně Goldovy matky neodvažoval porušit.

Nebylo žádným tajemstvím, že otec považuje Golda za *šmoka*. Bylo

by nespravedlivé říct, že se v něm otec zklamal, protože pokládal Golda za *šmoka* vždycky.

„Od samého začátku,“ předváděl se otec opět s převrácenou rodinnou pýchou, jako by Gold byl někde jinde, „jsem věděl, že to nikdy moc daleko nedotáhne. A neměl jsem pravdu? Šťěstí, že se jeho matka nikdy nedožila dne, kdy se narodil.“

„Tati,“ opravil ho Sid taktně, „Bruce byl už na střední škole, když maminka zemřela.“

„A lepší žena nikdy nežila,“ odpověděl Goldův otec, krátce pokýval v okouzlené vzpomínce a pak se na Golda mstivě zamračil, jako by její smrt v devětačtyřiceti letech zavinil on. „A nezemřela,“ dodal slabě.

Jednou, když byl Gold na návštěvě na Floridě, ho otec táhl přes ulici, aby pozdravil nějaké přátele, a představil ho slovy: „Tohle je bratr mého syna. Ten, co to nikdy moc daleko nedotáhl.“

Otcovo trvalé hodnocení Golda – stejně jako skoro všech ostatních lidí na světě, včetně Sida – bylo, že mu chybí smysl pro obchod. Navzdory otcově nepřetržité řadě úpadků ve větším počtu zaměstnání a obchodních podniků, než si Gold pamatoval, se považoval za vzor skvělé úspěšnosti a výjimečného ostrovtipu a nikdy se nepřestával vydávat za pronikavého pozorovatele záležitostí jiných lidí, včetně záležitostí Sida a společnosti General Motors. Jeden z jeho pronikavějších podnikatelských úsudků v tomto roce zněl, že společnost American Telephone & Telegraph „nemá žádný talent nahoře“.

„Velký jsou, to ano,“ říkal Julius Gold, „ale nevědí, co mají dělat. Kdyby mně patřily všechny ty telefony, jo panečku – žádný obchod by se beze mě neobešel.“

Jeho tohoroční návštěva v New Yorku, údajně aby si dal spravit zuby, započala v květnu. Ačkoli byl oddaný bezvěrec, nyní se zdál podivně odhodlán zůstat na všechny židovské svátky a objevoval neustále nové, o kterých ostatní nikdy neslyšeli.

„Musí snad číst ten zatracený talmud,“ bručel Gold k Belle, když otec objevil Šemini aceret. Belle předstírala, že neslyší. „Anebo si je vymýšlí.“

V Harriet nacházel Gold spřízněnou antipatii, která ještě převyšovala jeho. „Co se děje?“ mumlala zlomyslně ten týden, co její tchán přijel. „To nemají v Miami zubaře?“

Gold věděl, že je to křehké a dočasné spojenectví, neboť Harriet už

nějakou dobu plánovitě udržovala odstup od rodiny, jako by se šetrně připravovala na nějakou jasnou a dalekosáhlou eventualitu. Harriet měla ovdovělou matku a starší neprovdanou sestru, které podporovala.

Goldův otec měřil sto padesát pět centimetrů a přepadaly ho neočekávané záchvaty moudrosti. „Vydělávejte peníze!“ vykřikl třeba najednou bez souvislosti a Goldova macecha zbožně dodávala: „Měli byste všichni poslouchat otce.“

„Vydělávejte peníze!“ vykřikl náhle nyní, jakoby vytržen z transu ohnivým zjevením. „To je jediná dobrá věc, kterou jsem se naučil od křesťanů,“ pokračoval se stejným prchavým zanícením. „Rostbíf je lepší než vařené hovězí, to je další dobrá věc. A biftek je lepší než hovězí kýta. Krabi jsou špinaví. Nemají šupiny a plazí se. Neumějí ani plavat. A hotovo. *Fartig.*“

„Měli byste víc poslouchat otce.“ Vyčítavý pohled nevlastní matky spočinul naposled, nejdéle a s největší vahou právě na Goldovi.

„A co chce, abych dělal?“

„Cokoli dělá,“ odpověděl otec, „je špatně. Jedna věc,“ řekl, „jedna věc, kterou jsem vždy učil své děti,“ pokračoval, jako by mluvil k někomu jinému, „není hodnota dolaru, ale hodnota tisíce dolarů, deseti tisíc dolarů. A všichni – až na jednoho“ – s fantastickou nevšímavostí k faktům a k viditelným rozpakům ostatních se odmlčel, aby se podíval s vražedným znechucením na Golda – „se z toho poučili a nyní mají všechno, zvláště tady Sid a malá Joannie.“ Jeho oči se orosily při vzpomínce na nejmladší dceru, která ulétla z hnízda tak časně. „Vždycky dovedu poradit. A výsledek je, že až budu starý,“ – Gold už nevěřil svým uším, když takhle slyšel vykřikovat toho absurdního dvaosmdesátiletého chvastouna – „že až budu starý, nikdo, až na vás, děti, mě nebude muset podporovat.“

Gold, jehož hněv vzrůstal, bez výčitek svědomí vrátil ránu.

„No, nerad se chlubím,“ odpověděl hrubě, „ale když jsem byl před sedmi lety zaměstnán v Institutu –“

„Už tam nejsi!“ přerušil ho otec.

Gold se vzdal, otrásl se a předstíral, že hledá svůj talíř, zatímco Rose, Muriel a všichni švagři tleskali radostí a Esther a Ida se prohýbaly smíchem. Gold měl strašlivé tušení, že někdo možná vyskočí na židli a začne vyhazovat klobouk do vzduchu. Otec se opět pomalu posadil s tím svým samolibým úsměvem a zavřel oči. Gold se přinutil

k úsměvu. Nechtěl, aby kdokoli poznal, jak opravdu poníženo se cítí. A pak promluvil Sid.

„Hle, malé děčko,“ zazpíval Sid jako rabín bez varování, jako by nahlas přemítal nad plátkem Estheřiných klobásek, který třímal na vidličce na půl cestě mezi talířem a ústy, a Gold poklesl ještě více na duchu, „v zákoně přírody mu přáno, s chrastítkem potěšeno a se stéblem polechtáno.“

Gold mžikem pochopil, že je naprosto zničený. Byl to šach, mat, hra a zápas od prvního tahu. Byl chycen, ať spolkně vnadidlo nebo ne, a mohl jen nešťastně žasnout, jak se kolem něho rozvíjí zbytek plánu, stejně symetricky a harmonicky jako kruhy na vodě.

Ostatní užasli nad Sidovou výřečností a panteistickou moudrostí.

„To mi připadá dobré,“ zamumlal Victor.

„Mně taky,“ řekl Max.

„Je to pěkné,“ řekla Esther. „Že?“

„Ano,“ souhlasila Rose. „Nádherné.“

„Vidíte, jak je můj prvorozený syn chytrý?“ řekl Goldův otec.

„Měl bys víc poslouchat svého staršího bratra,“ řekla Goldova nevlastní matka a namířila špičkou své pletací jehlice na Goldovy oči.

„Je to opravdu nádherné,“ připojila se zbožně Ida, svárlivá učitelka, která byla považována za inteligentní; Gold, vysokoškolský profesor, byl něco nového. Ida se podívala Goldovi přímo do tváře.

„Že, Bruci?“

Nebylo úniku.

„Ano,“ řekla Belle.

Gold byl polapen na dva, tři, čtyři, možná na pět na šest způsobů. Pokud se zmíní o Alexanderu Popeovi, bude předvádět své vědomosti. Pokud ne, zmíní se o něm Sid a odhalí ho jako nevzdělance. Pokud opraví jeho chyby v předložkách, bude vypadat pedantsky, hádavě a žárlivě. Pokud vůbec neodpoví, urazí Idu, která spolu s ostatními nějakou odpověď očekávala. Není to spravedlivé, stěžoval si v duchu, takhle se chovat ke staršímu absolventovi Columbijské univerzity s vyznamenáním, který je doktorem filozofie a který byl nedávno poctěn chválou z Bílého domu a příslibem vysokého postavení. Ach, Side, ty zasranej čuráku, lamentoval doktor filozofie a potenciální vládní činitel. Zase jsi mě dostal.

„Pope,“ rozhodl se nakonec neochotně zamumlat a upíral dál tvář ke své porci Idiných macesových knedlíčků.

„Co?“ vyštěkl otec.

„Řekl ‚Pope‘,“ informoval ho Sid příjemně.

„Co to znamená?“

„Je to od Alexandra Popea,“ prohlásil Gold hlasitě. „Ne od Sida.“

„Vidíte, jak je náš malý bráška chytrý?“ řekl Sid a dál spokojeně žvýkal.

„Neřekl, že je to od něj,“ poukázala mile Harriet na obranu svého manžela. „Že?“

„Není to stejně nádherné?“ domlouvala Goldovi pedagogicky Ida.

„Ano,“ řekla Belle.

„Je to o něco méně nádherné, protože je to od Alexandra Popea, a ne od Sida?“ zeptal se Irv.

Belle pevně zavrtěla hlavou, a stejně tak Victor, Milt a Max.

Goldovi připadali všichni odpudiví. „Naznačil to,“ vykřikl zachmuřeně. „A předložky byly navíc.“

„Brucičku, Brucičku, Brucičku,“ prosil velkomyslně Sid jako vtělená tolerance a rozum. „To se na mě budeš zlobit kvůli pár předložkám?“ Následovalo mumlání a vrtění hlav. „Dáme je do pořádku, jestli chceš být tak puntičkářský.“

„Side, zase mi sereš na hlavu!“ zařval Gold. „Že jo?“

Dalších pár okamžiků bylo vzrušujících. Ženy odvrátily zrak a Victor, který nesnášel neslušná slova před ženami, ještě víc zrudl, jako by se musel ovládat, a hrozivě se napřímil. Pak Goldův otec vyskočil na nohy s nevěřicným výkřikem: „On řekl sereš?“ Jeho hlas stoupl do takové pronikavosti, že zněl jako rozzuřené kuře. „On řekl sereš? Já ho zabiju! Zpřerážím mu kosti! Někdo mě k němu dovedte.“

„Nechte všichni Bruce na pokoji,“ nařídila přísně Ida a obnovila pořádek. „Tohle je můj dům a já žádné rvačky nedovolím.“

„Správně,“ prosila snaživě Rose, velká, laskavá žena s pihovatým sedlem na nose. „Bruce je asi ještě moc unavený.“

„Z té cesty do Washingtonu,“ řekla Esther.

„Wilmingtonu,“ řekla Belle.

Sid si s triumfálním výrazem olízl rty a natáhl se pro druhý kus Harrietina medového koláče.

V taxíku na cestě domů Golda bolela hlava i srdce. Vzpomínal na večere před lety, při kterých otec vládl jako absolutní tyran, kterým opravdu byl, a ukazoval smrtícím žezlem svého prstu na všechno, co chtěl podat, a všichni ostatní mu rychle předávali vše, co leželo v oné oblasti. „To ne! Tamto!“ burácel. Nesnížil se k tomu, aby žádanou věc přesně určil, a úkol se navíc komplikoval tím, že mírně šilhal. Goldův otec házel prázdné či plné šálky, talířky, talíře a misky ze stolu na podlahu, když zahlédl úštipky anebo jako vlas tenkou prasklinu v kterémkoli kousku porcelánu. „Z rozbitého porcelánu nejím,“ prohlášoval jak uražený monarcha. Gold si pamatoval, jak matka a sestry předem prohlížely všechno nádobí, aby odstranily vadné kusy, které otci nikdy nesměly přijít na oči.

„Divné je,“ vzpomínal Gold tiše a rozmrzele, „že se dřív nenáviděli. Sid jednou utekl z domova, protože ho už nemohl vystát. Byl ještě na střední škole a nevrátil se celé léto.“

„Nemůžu uvěřit, že ho Sid nenáviděl.“

„Budu se muset zeptat Rose. Teď ho Sid rozmazluje, jako by byli vždycky kamarádi. Hodně mě přerušuješ, co?“ obviňoval Gold, stočený v rohu taxi s rukou podpírající tvář.

„Vůbec tě nepřerušuju.“ V Bellině chování byla zatvrzelost, nikdy vzdorovitost, ale pevné, domácké odhodlání neustupovat, bez ohledu na cenu. „Řekl jsi mi, že nemáš rád, když tě přerušuju, a tak tě nikdy nepřerušuju.“

„Tak mi odporuješ.“

„Jak ti můžu odporovat,“ podivila se Belle vyrovnaně, „když všechno říkám první já?“

„Odpovídáš za mě na otázky.“

„Copak záleží na tom, kdo odpovídá?“

„Někdy tvé odpovědi odporují mým.“

„Cožpak ti nemůžu odporovat?“ zeptala se Belle.

„Ne.“

„Nikdy?“

„Ne,“ prohlásil přísně Gold, aby vyloučil možnost nedorozumění. Belle odpověděla pokrčením ramen.

„A už s nima nebudu chodit na večere, možná už nikdy.“

„Tři neděle,“ řekla Belle. „Přijdou k nám domů. Pozvala jsem je. Říkal jsi, že budeš doma.“

„Zruš to,“ nařídil.

„Nemusíš chodit,“ odpověděla. „Jsou to Rosiny narozeniny. A já pro ni dělám večírek jako překvapení.“

„V šedesáti letech?“ V jeho údivu se ozval výsměch.

Pokud Belle odpověděla, tak to neslyšel. Vznikla mezi nimi propast, kterou už se ani jeden z nich nepokoušel popírat. Byl vděčný, že ho o tom nenutí mluvit. Belle byla obtlouklá žena, skoro stejně stará jako on, a zdála se být ještě menší a kulatější, jak teď seděla a objímala na klíně papírový pytel s prázdnou mísou z varného skla na bramborový kugel, hlavu nevzrušeně vztyčenou, jako by říkala: „Také vím, že stárnu a že jsem nikdy nebyla kráska a že už tě nedokážu udělat šťastným. Také se mi to nelíbí. Dělej si, co chceš.“

Gold zíral přes řeku na světla domů v New Jersey a byl rád, že tam nikdy nemusel bydlet. Brzy, přemítal pokojně, se možná zbaví Belle, protože se od Ralpha dozvěděl ještě něco, co mohlo vylepšit jeho vlastní situaci: že není povinné, aby manžel čekal, dokud jeho nejmladší dítě nevstoupí na vysokou školu, než opustí svou manželku.

Povzbuzen nadějnou vyhlídkou na brzký rozchod s Belle dovolil své představitosti, aby se rozlétna v radostném očekávání k tajnému projektu, o kterém se zatím nehodlal zmiňovat Pomoroyovi ani Liebermanovi. Další kniha. Teď, když konečně opustil svůj román, bude moci začít o to rychleji.

Kissinger.

Jak miloval a nenáviděl to syčivé jméno.

Nehledě na svou žárlivost, která byla značná, Gold nenáviděl Henryho Kissingera od okamžiku, kdy se objevil jako veřejný činitel, a nenáviděl ho dosud. Tento mentální a emocionální úsudek nebyl sám o sobě natolik originální, aby zaručoval Nobelovu cenu za mír či Pulitzerovu cenu za objevnou publicistiku. Gold však pro knihu o Kissingerovi našel takový úhel pohledu, s jehož pomocí hodlal možná dosáhnout obojího. Gold měl kartotéku plnou všech Kissingerových článků a projevů a novinových a časopiseckých výstřížků všeho, co se o něm řeklo. Také sbíral výstřížky článků a projevů Davida Eisenhowera, syna bývalého prezidenta.

Někdy ho napadlo smíchat obě sbírky dohromady. Někdy mu dělalo potíže udržet je od sebe.

Pro Golda bylo zdrojem déletrvajících rozmrzelosti, že téměř nikdo, koho zná, nečte žádné publikace, v kterých se mohly objevit jeho práce. Stačilo však, aby se o Goldovi jedinkrát zmínili v *Playboyi* anebo v dámském časopise *Ladies' Home Journal*, a celý svět se o tom naráz dozvěděl. Dokonce i Lieberman. Dokonce i Pomoroy. Dokonce i jeho otec a nevlastní matka, kteří četli v New Yorku pouze *Times* a *Daily News* a na Floridě vůbec nic. Daleko raději se dívali v televizi na zprávy a staré filmy a měli bizarní potěšení z toho, že poznávají mrtvé herce a herečky a připomínají si okolnosti jejich skonu.

„Hej, velikáne,“ zahulákal otec do telefonu a Gold okamžitě zavdl. „Vidím, že se tvoje jméno zase dostalo do *Playboye*. Ten chlápek si o tobě nemyslí nic moc, co?“

„Proč?“ Golda to rozjitřilo. „Velice mě pochválil.“

„Jasně, to napsal,“ řekl otec. „Ale já dokážu číst mezi řádky.“

Goldův otec, povzbuzován a doprovázen Gussií, se po večeri přestěhoval k televizoru v kterékoli domácnosti, kam se ten večer nechal dovézt, a jal se sledovat staré filmy s energickou bdělostí kustoda mrtvých duší. Na filmech samotných vůbec nezáleželo. Odpovědnost za počítání skóre ležela pouze na něm.

„Tenhle to má fakt za sebou,“ vykřikoval nadšeně jako samotná pochmurná zubatá, jako by získal další trofej do své sbírky. „Před sto lety. Umřel sešlostí věkem. Vzpomínáš na toho obhájce? *Geštorbn*. Infarkt. Na místě mrtvý. Podívejte na toho velkého chlapa, co do všech strká. Víte, co je s ním dneska?“

„Je mrtvý?“ otázala se jemně Goldova macecha a vzhledla od své vlny. V takových chvílích vyvolávala v Goldově mysli představu madame Defarge, jak plete u paty gilotiny.

„To si piš, zlato,“ odpověděl Goldův otec. „*In d'erd*. Teď už do lidí nestrká. Leží pod kytičkama a strká je ze země. Sebevražda. Pokoušeli se to ututlat, ale mě neoblaflí.“

„Domnívám se,“ řekla Goldova nevlastní matka, „že ta stará vychovatelka zesnula též.“

„Jasně že jo,“ souhlasil Goldův otec. „Rakovina. Sežrala ji. Vidíte toho taxikáře, toho legračního? *Tojt*. Jako pařez. Mrtvice. Tak před dvaceti lety. Pár týdnů se držel a potom nazdar kedlubny. Ten grázl policajt? *Begrubn*. Taky *in d'erd*. Myslím požár. Měla s tím co dělat whisky. To byl ale *fojgl*.“

Byla to jejich nejoblíbenější zábava, dokonce i v Goldově bytě. Gold seděl a skřípal zuby tak dlouho, jak to mohl vydržet, a pak se omluvil s tím, že si musí připravit práci. Belle chvályhodně zůstávala se stejnými ohledy, jaké prokazovala své ovdovělé matce.

„To není žádný Žid!“ rozhodl Goldův otec jednou večer v Goldově obývacím pokoji, když se ve zprávách díval na další záběry ministra zahraničí Henryho Kissingera, jak se zase jednou usmívá do kamer novinářů, když právě vystoupil zase z jednoho letadla. Otec se otočil ke Goldovi, jako by vyzýval protivníka. „Kdepak, panečku. Říkal, že je kovboj, ne? Osamělý kovboj, co přijíždí do města, aby dostal darebáky, ne? Úplně sám. No tak žádný kovboj nikdy nebyl Žid.“

„To tedy nikdy,“ řekla Goldova nevlastní matka.

„Ukaž mi jednoho,“ dorážel Goldův otec. „Možná pastevci. Ale ne kovbojové.“

A Gold přemýšlel, zda Stvořitel, když předával své zákony Mojžíšovi na té mraky zahalené hoře, nestanovil ve své moudrosti a ve svém milosrdenství alespoň na jedno ze svých přikázání také časový limit, jenž se nějakým způsobem ztratil při překladu, poté co unavený starý patriarcha sestoupil dolů v ten den, který pro něj musel být neobyčejně rozrušující. Jak bylo možné ctít otce, jenž byl tak obtížný a vzal si takovou zatracenou bláznivou bábu?

A přesto krátce po této otcově návštěvě Gold otevřel své desky o Henrym Kissingerovi a začal v největší tajnosti rozvíjet svůj plán. Jeho desky rychle nabývaly na objemu. Začal sbírat výstřížky o Davidu Eisenhowerovi, neboť nemohl odolat. Od Davida Eisenhowera si přečetl:

Jedna věc na Nixonově vládě, která se zlepšila díky Watergate, je, že pan Nixon už není považován za bezvýhradného dobráka. Nikdy se mi ta představa nelíbila. Charakter Nixonovy vlády je součástí i mého dědictví a já si také nemyslím, že jsem dobrák. V mnoha ohledech jsem velice svárlivý člověk. Jsem rád, že ta kněžská kápě byla do jisté míry snata z mých ramen. Nejsem jenom dobrák.

Snad poprvé v životě zůstal Goldovi rozum stát. David Eisenhower byl koneckonců asi nejlepším absolventem Amherstské univerzity ve

své generaci. Gold byl šťastný, že si vystříhl ten rozhovor. Jednou, až si bude chtít odpočinout od práce, která, jak věděl, je většinou nevalná a v každém slova smyslu ohavně intelektuální, možná napíše komedii.

Od té doby Gold často užasl nad věcmi, které nacházel v novinách a časopisech.

Řada takových skupin dotěrných mladých chuligánů se potloukala, jak se jim zachtělo, mezi davem 125 000 lidí, kteří se shromáždili u washingtonského pomníku Dne lidské laskavosti, kde okradli či zbili 600 lidí.

Vystříhával si je všechny. Zůstával mu nad tím rozum stát.

Gold byl autorem šesti publicistických knih, z nichž jedna, jeho první, byla původní a představovala rozšíření jeho doktorské disertační práce. Vyšly mu čtyři sbírky kratších prací. Dvě z těchto sbírek obsahovaly každá čtyři či pět celkem nápaditých článků, v kterých dokázal účinně říct něco originálního; a třetí obsahovala dlouhý esej o symbiotickém vztahu mezi kulturním pokrokem a společenským úpadkem, který byl v širokém měřítku přetiskován, a stále ještě na něj odkazovali zastánci obou názorů – ti, kteří stranili společenskému úpadku, i ti, kteří byli proti. Zbývající sbírka, jeho poslední, byla bezcenná. Gold měl daleko horší mínění o své práci než jeho nejrozhořčenější kritici, neboť znal daleko lépe než oni rozličné zdroje svých informací, a dokonce i valné části svého slovníku. Goldův současný plán na novou sbírku byl svazek článků z jeho předchozích sbírek.

Jeho povídky byly manýristické a banální a byl rád, že vycházejí v avantgardních čtvrtletních magazínech s velmi malým nákladem. Měl pocit, že jeho básně jsou ohavné, a posílal je obskurním literárním časopisům v Pretorii, na Isle of Wight a anglicky tištěným univerzitním publikacím v Bejrútu, ve Španělsku a v Teheránu. Nejraději mluvil o své poezii s lidmi, kteří ji nikdy nečetli. Gold věděl, že problém s jeho povídkami a básněmi je, že bývají odvozené, a naneštěstí odvozené hlavně z jeho vlastních prací. Svůj román, práci, s kterou zápasil více či méně téměř tři roky, nakonec vzdal po napsání jedné stránky. Ten román byl odvozený z básně, kterou Gold napsal před sedmi lety a která byla sama odvozena z brilantního výkladu

od jednoho mladého Angličana o díle Samuela Becketta, které by si Gold přál napsat sám.

I když se teď už rozumělo samo sebou, že nikdo v Goldově rodině není povinen číst cokoli, co on napíše, chovali ho nicméně všichni ve zmatené úctě, kromě jeho nevlastní matky, která ráda prohlašovala, že podle ní má Gold o kolečko víc.

Sbírky jeho knih a periodik, v kterých se objevily jeho recenze a články, se přechovávaly v každé domácnosti rodiny. Esther a Rose měly výstřižková alba. Ida, praktická učitelka, zkombinovala literaturu s výtvarným uměním a věšela si obálky jeho knih do rámu na obrazy v hale a v obývacím pokoji. Bellina matka si lepila tituly jeho děl na každý kus svých zavazadel. Dokonce i Harriet a Sid vystavovali jeho práce na prominentním místě ve svém velkém domě v Great Neck, na leštěném příborníku, který stál téměř přímo proti vchodu. Ale to bylo všechno. Kromě titulu a úvodních vět mohl napsat kdekoli hovno a oni by si toho vůbec nevšimli. Nikdo z nich, dokonce ani Belle či jeho dva starší synové anebo jeho nectížádostivá dvanáctiletá dcera, nebyl neodolatelně přitahován jeho úvahami o klamech pravdivosti, jeho představami ideální univerzity či jeho teoriemi o kulturní evoluci a konečné všeobecné zkáze. Obvykle právě poté, co vyšlo něco nového od Golda, se jeho nevlastní matka zmiňovala o tom, že má podle jejího názoru pošahaný mozek či o kolečko víc.

Gold byl na druhé straně přesvědčen, že ona ztrácí kolečka stejným tempem jako otec a že ani jednomu už jich moc nezbyvá.

Pouze Joannie v Kalifornii a její manžel Jerry snad chápali, kdo opravdu je, a oceňovali vysokou vážnost, v níž byl vesměs chován lidmi, kteří ho nikdy nepotkali. Jerry pořádal večírky, kdykoli Gold přijel do Kalifornie, a posílal Goldovi pozvání k přednáškám v chrámech a kostelech a před nejrůznějšími občanskými či profesionálními skupinami v Los Angeles a v Beverly Hills, pozvání, která Gold vždy odmítal. Jerry, ten neotesaný hochštapler, byl ve společnosti příliš velký boháč na to, aby navrhl, že se Goldovi má zaplatit honorář, a Gold byl příliš úspěšný badatel na to, aby prozradil, že bez honoráře nikdy nemluví.

V každém případě se jeho příbuzní dávno přestali snažit pochopit, o čem píše anebo proč. Jejich víra byla jednoduchá. Byli pro vzdělání, a čím víc vzdělání, tím lepší výsledky. Gold mohl rozbít tuto

prostou víru jediným drtivým úderem hromu, kdyby si přál. Zbožně volili v každých volbách, dokonce i Julius, jeho otec, jako by na tom záleželo, ale o vládu se vůbec nezajímali. Gold se o vládu také vůbec nezajímal, ale předstíral, že ano, neboť politika a vládní činnost byly jednou z jeho nejvýznamnějších oblastí zkoumání. Gold už dokonce ani nevolil, vlastně už nenalézal žádnou prospěšnou úlohu pro všeobecné volby v demokratickém procesu, ale to byla další věc, kterou nemohl odhalit na veřejnosti, aniž by poskvřnil představu umírněného radikála, kterou o sobě vytvořil.

Gold byl teď umírněný prakticky ve všem a zastával, Pomoroyovými slovy, ohnivou opatrnost a bojovnou netečnost. V duchu jím často zmítala závist, zklamání, vztek a zmatek. Gold byl proti segregaci a stejně tak proti integraci. Rozhodně nevěřil, že ženy nebo homosexuálové by měli trpět pronásledováním anebo diskriminací. Na druhé straně byl v duchu proti ústavním dodatkům o rovnoprávnosti, neboť rozhodně nechtěl, aby se příslušníci kterékoli z těchto dvou skupin s ním stýkali jako rovný s rovným. A to z těch nejpádnějších důvodů: jeho důvody byly emocionální a on dospěl k názoru, že emoce, zvláště jeho, mohou představovat tu nejvyšší formu racionality. Ve všech oblastech se množily problémy, na které už nedokázal poskytovat jednoduchá řešení, ale nechával si tato znepokojivá dilemata pro sebe a na veřejnosti dál dával najevo srdečnou vyrovnanost a vyvážený úsudek, díky kterým byl přijatelný skoro pro každého.

Gold dokázal nyní sebejistě hovořit o politice, diplomacii, ekonomice, pedagogice, válce, sociologii, ekologii, sociální psychologii, adolescentní kultuře, románu a dramatu – a o kterékoli kombinaci těchto předmětů v nekonečném množství permutací, neboť měl tvůrčí schopnost spojovat všechno se vším ostatním.

Gold byl nyní pružný a nedogmatický a schopný – s několika drobnými změnami v důraze – přednést ke starší reakční náboženské skupině tentýž projev, jaký den předtím se stejným úspěchem přednesl shromáždění adolescentních maoistů. Gold podle novin dokázal, že bývalý texaský guvernér nebyl souzen podle všech bodů obžaloby, z kterých byl obviněn, a použil tuto informaci jeden večer, aby potvrdil podezření milionářského posluchačstva, že federální vláda má spadeno na všechny bohaté Texasany, a druhé odpoledne přesvědčivě naznačil shromáždění vysokoškolských studentů o padesát kilometrů dál, že

spravedlnost není v přítomnosti bohatých politiků slepá, ale prostě se dívá jiným směrem. Vysokoškolští studenti mu za tuto přednášku zaplatili sedm set dolarů. Milionáři mu dali hovno.

Dával přednost milionářům.

Při posledních prezidentských volbách Gold dovolil, aby se jeho jméno objevilo mezi sponzory celostránkových novinových inzerátů, podporujících kandidáty obou politických stran. Za inzerát, podporující kandidáty Demokratické strany, musel Gold zaplatit dvacet pět dolarů. Celou cenu druhého inzerátu zaplatila Republikánská strana v tichosti sama. Z toho Gold usoudil, že Republikánská strana je lidštější a filantropičtější, posunul se o jeden krok směrem k politické pravici a nazval svou pozici středem. I když nešel tak daleko jako Lieberman, který byl zcela pro totalitní plutokracii, udržovanou v případě nutnosti represivními policejními akcemi – pokud lidé nahoře budou hodní k Židům, jako je on, a nechají mu trochu vydělat –, a nazýval to neokonzervatismus. Lieberman, jehož jméno jako přispívajícího sponzora se podvodně objevilo pouze v inzerátu, který tajně zaplatila Republikánská strana, byl rozhořčen tím, že Goldovo jméno se za pouhých pětadvacet dolarů navíc objevilo v novinách dvakrát.

Gold, stejně jako Lieberman, miloval, když se jeho jméno objevovalo v novinách, a jeho nejsilnější přežívající politický instinkt spočíval v touze po dobrém postavení ve vládě, které by se, jak Ralph naznačil, pro něj snad mohlo najít. Gold si nedělal iluze ani starosti kvůli břemenu veřejné funkce: jediná velká zátěž veřejné funkce, kterou viděl, byla v ní zůstat, a tak váhal pouze chvíličku, když se objevila příležitost recenzovat prezidentovu knihu.

Předem se neoznámilo ani slovem, že takový rukopis se být jen připravuje. Byl samozřejmě překvapen nezvyklostí toho, že se prezident rozhodne napsat o svých zkušenostech v úřadě po tak krátké době. Ale Goldovi se podařilo postavit i tuto neobvyklou okolnost do příznivého světla v promyšleném hodnocení, které napsal o knize *Můj rok v Bílém domě*. vzdal uctivý hold nejvyššímu představiteli, který je ochoten otevřeně komunikovat od samého začátku s tím, co Gold šťastně popsal jako jeho „současné univerzální voličstvo“. Tento termín se ukázal šťastnějším, než by si Gold dokázal představit. Sám prezident ho dvakrát denně opakoval na bleskové cestě dobré vůle,

kteřou podnikl do těch částí světa, kde ho nenáviděli. Žurnalisté se cítili vázání svědomím připsat tuto frázi Goldovi, kdykoli se o ní zmínili. Gold neměl nejmenší představu, co znamená.

Ještě daleko překvapivější bylo, když mu zatelefonoval Ralph Newsome, aby mu jménem Bílého domu poděkoval.

„Co ty s tím máš společného?“ ptal se Gold. Ralph stále ještě zněl přesvědčivě. Ztratili se jeden druhému z dohledu od doby svých stipendií v Institutu senátora Russella B. Longa před sedmi lety.

„Jsem teď v Bílém domě,“ odpověděl Ralph. „Jsem ve štábu.“

Na Golda to udělalo dojem. „Jak to, že jsem o tobě nečetl?“

„Asi četl, ale neuvědomil sis to,“ řekl Ralph. „Pracuji hodně jako zdroj. Nejmenovaný zdroj.“

„Vážně?“

„Ano. Víš, Bruci, patřím k užšímu kruhu a jen málo z toho, co dělám, se dostane ven. Mé akcie tady opravdu vyletěly nahoru, když se dozvěděli, že tě znám.“ Ralph pokračoval. „Prezident byl velmi potěšen tím, co jsi napsal.“

„Vyříd mu,“ řekl Gold, „že mě to těší. Vyříd mu, že jsem se moc snažil být spravedlivý.“

„Byl jsi spravedlivý,“ řekl Ralph, „a on to ví. Velmi spravedlivý. Dostáváme spoustu nadšených recenzí, jako je Liebermanova, ale většinou jsou od lidí, co něco chtějí. Nevím o žádné, která by byla věcnější a vyváženější než tvoje.“

„Doufám,“ řekl Gold, „že jsem nebyl příliš nešetrný.“

„Byl jsi právě dost nešetrný,“ ujistil ho Ralph. „Tehle prezident vítá kritiku, Bruci, a tvé připomínky mu pomohly. Zvláště ty o jeho větné skladbě a členění odstavců. Jako bys mu rozuměl líp než kdokoli jiný.“

„No, Ralphe, pár věcí mi opravdu vrtalo hlavou.“

„Které věci, Bruci?“

„No, upřímně, Ralphe –“

„Buď upřímný, Bruci.“

„Většina prezidentů čeká, až skončí jejich funkční období, než začnou psát paměti. Tehle jako by začal v ten den, kdy přijal úřad.“

Ralph se skromným zasmáním přisvědčil. „To byl můj nápad,“ přiznal. „Takhle má šanci na víc než jeden bestseller. Může napsat každý rok jeden. Tím mi tu taky vyletěly akcie nahoru.“

„A ještě jedna věc mě napadla. Ale rozhodl jsem se o tom nepsat.“

„Co to bylo, Bruci?“

„No, Ralph, musel strávit strašnou spoustu času během toho prvního roku v úřadě psaním knihy o tom prvním roku. A přece se nikde v knize nezmiňuje o tom, že měl s jejím psaním moře práce.“

Ralph si jemně odkašlal. „Tenhle bod jsme asi přehlédli. Jsem rád, že jsi o tom nepsal.“

„Kde si na to našel čas?“

„Dali jsme se všichni dohromady a píchli mu,“ odpověděl Ralph. „Ne s psaním, pochop, ale s většinou těch ostatních kravin, o které se musí prezident starat. Každé slovo v knize je jeho vlastní.“

Gold řekl, že chápe.

„Tenhle prezident doopravdy umí rozdělovat zodpovědnost, Bruci. Jinak by na to nikdy nemohl stačit. Byl by hodně jako Tristram Shandy, když se pokoušel napsat svůj životní příběh. Bruci, pamatuješ na *Tristrama Shandyho* a na tu práci, co jsem od tebe opsal?“

„To si pamatuju,“ řekl Gold trochu dotčeně. „Dostal jsi lepší známku než já, a dokonce ti tu práci otiskli.“

„Dostal jsem lepší známku ze všech prací, které jsem od tebe opsal, že?“ připomněl mu Ralph. „Bruci, tenhle prezident je velice zaměstnaný člověk. Musí pořád dělat tolik věcí o moc rychleji, než o nich stačí psát, i když nedělá nic jiného, než píše o všech věcech, které by měl dělat. Proto potřebuje veškerou možnou pomoc. Bruci, pomyslel jsi někdy na to, že bys mohl pracovat ve vládě?“

Gold v tom okamžiku poznal, jaký je to pocit, když se srdce zastaví. „Ne,“ odpověděl vyrovnaně. „Měl bych?“

„Je to legrace, Bruci. Je tu spousta večírků a seznámíš se také se spoustou děvčat. I s herečkami.“

„Jakou práci bych dělal?“

„To se teď dá těžko říct. Musel bych se poptat. Ale máš to správné vzdělání a dar pro vymýšlení úderných frází, který bychom mohli využít. V téhle chvíli nemůžu nic slíbit. Ale jsem si jistý, že by to bylo něco hodně, hodně velkého, kdybys řekl, že bys o tom uvažoval.“

„Uvažoval bych o tom,“ oznámil Gold po přestávce, během které nedýchal.

„Tak já diplomaticky prozkoumám terén. Jsem si jistý, že bude příznivý. Pořád tu narážím na Andreu Biddle Conoverovou. Pamatuješ na ni?“

„Samozřejmě,“ odpověděl Gold.

„Myslel jsem si to. Líbil ses jí ten rok v Institutu.“

„Nelíbil.“

„Ale ano, líbil. Pořád se jí líbíš. Vždycky jsem si myslel, že mezi vámi možná něco bylo.“

„Nebylo,“ trval Gold s lítostí na svém. „Nikdy nic neřekla.“

„Byla moc plachá.“

„Vždycky se mi líbila.“

„Pokaždé se na tebe ptá.“

„Jaká je?“

„Milá jako vždycky. Vysoká, krásná, veselá, chytrá. A moc, moc bohatá, s těmi pěknými, silnými, zdravými zuby.“

Gold sešpulil rty a tiše hvízdal. „Pozdravuj ji ode mě,“ řekl. „Pověz jí, že jsem se na ni ptal.“

„Udělám to,“ řekl Ralph. „Jsi pořád ženatý s Belle?“

„Samozřejmě.“

„V tom případě ji ode mě pozdravuj.“

„Vyřídím. A ty pozdravuj Sally.“

„Kterou Sally?“ řekl Ralph.

„Tvou manželku,“ řekl Gold. „Cožpak nejsi ženatý se Sally?“

„Ale proboha, ne,“ odvětil Ralph. „Jsem ženatý s Ellie už od svého rozvodu s Kelly. Byl tu ten právní problém s anulováním manželství s Norou, ale díkybohu Nellie –“

„Ralph, počkej, prokrista!“ protestoval Gold v sebeobraně. „Zůstává mi z tebe rozum stát.“

„Co to bylo?“ zeptal se překvapeně Ralph.

„Zůstává mi z tebe rozum stát.“

„Bruci, to je dobrá fráze,“ vykřikl Ralph vzrušeně. „Zatraceně dobrá. Nemyslím, že jsem ji někdy slyšel použitou se životným předmětem. Vsadím se, že s ní tady můžeme udělat díru do světa. Tedy samozřejmě pokud nám ji necháš.“

„Ralph –“

„Promiň na chvíličku, Bruci. Chci si to napsat přesně tak, jak jsi to řekl. Jak to bylo?“

„Zůstává mi z tebe rozum stát.“

„Víc se mi líbilo, jak jsi to řekl poprvé.“

„Takhle jsem to řekl poprvé.“

„Snad to stačí.“ Ralph zněl zklamaně. „No a co jsi mi to chtěl říct?“

„Ralph, zůstává mi z tebe rozum stát.“

„Takhle to bylo!“ vykřikl Ralph.

„To je stejné!“ odsekl Gold.

„Máš pravdu, Bruci. Jsem rád, že jsme to neztratili. Proč, Bruci? Proč ti ze mě zůstává rozum stát?“

„Z těch tvých Nell a Kell a Nor a Eli. Myslel jsem si, že se k sobě se Sally tak hodíte.“

„To je pravda,“ řekl Ralph a zněl udiveně.

„Cožpak to manželství nefungovalo?“

„Ale ano.“ Ralph mluvil důrazně. „Měli jsme dokonalé manželství.“

„Tak proč jste se rozvedli?“

„No, Bruci, abych to řekl jasně, tak jsem neviděl žádný smysl v tom, přivazovat se ke starší ženě se čtyřmi dětmi, i když ta žena byla moje manželka a ty děti moje vlastní. Vidíš v tom nějaký smysl ty?“

Zřídkakdy Gold došel tak rychle k závěru.

„Určitě vyřídí Andrei Conoverové, jak jsem byl rád, že jsem o ní slyšel,“ řekl. „A doufám, že na sebe brzy narazíme.“

„Ozvu se ti co nevidět.“

„Prosím tě.“

Goldův pulz se vzrušením zrychlil. Měl vidění. Věděl, že je desetkrát inteligentnější než Ralph a může se ve vládě dostat tisíckrát dál, když se mu podaří strčit jednu nohu do dveří. A když se Ralph mohl oženit s Ellie po svém rozvodu s Kelly, po těch právních potížích s Norou nebo s Nellie, tak neexistoval žádný důvod na světě, proč by on musel zůstat ženatý s Belle.

Gold ve svých úvahách dospěl právě k tomuto bodu, když znovu zazvonil telefon.

„Vypadá to dobře, Bruci,“ prohlásil Ralph šťastně. Neuplynulo ani pět minut a Gold si představoval Ralpha, jak diplomaticky zkoumá terén křikem na chodbě. Až na to, že Ralph byl příliš dobře vychovaný, než aby křičel. „Opravdu mi zůstává rozum stát z toho, jak všem zůstává rozum stát z těch tvých frází. Nejdřív ‚současné univerzální voličstvo‘, a teď tohle ‚zůstává mi z tebe rozum stát‘. Zkusil jsem to na pár lidí a zůstal jim z toho rozum stát. Máme všichni pocit, že by bylo dobré, kdybychom tě začali využívat tak rychle, jak to bude možné, pokud se vůbec rozhodneme, že tě chceme využít.“

„Jakou práci bych dělal?“

„Jakou budeš chtít,“ odpověděl Ralph. „Závisí to na tom, co bude volně v době, kdy tě vemem. Máme velkou fluktuaci.“

„Ale počkej, Ralphe,“ odporoval dobrácky Gold. „To nemůžeš myslet vážně.“

Ralph se zdál být mírně zmaten. „Proč ne?“

„Senátor?“

„To je volená funkce.“

„Velvyslanec?“

„Ne hned. Ze začátku tě budeme chtít ve Washingtonu. Pochop, Bruci, hrozně potřebujeme vysokoškolské profesory a nemůžeme se vrátit k Harvardu, po tom všem, co oni udělali. Národ by si to nenechal líbit.“

„Jak je na tom Columbia?“

„Columbia je pořád ještě čistá. Myslím, že nikdo tady nespojuje Columbiu s čímkoli intelektuálním. A Brooklyn je samozřejmě perfektní.“

„Co bych měl dělat?“

„Cokoli budeš chtít, pokud to bude to, co ti řekneme, abys říkal a dělal pro podporu naší politiky, ať s ní budeš souhlasit nebo ne. Budeš mít naprostou svobodu.“

Gold byl zmatený. Řekl jemně: „Nedám se koupit, Ralphe.“

„Nechtěli bychom tě, kdyby ses dal, Bruci,“ odpověděl Ralph. „Tenhle prezident nechce lidi, co jen přikyvují. Chceme nezávislé charakterní lidi, kteří budou souhlasit se všemi našimi rozhodnutími, až je uděláme. Budeš mít úplnou volnost.“

„Myslím, že bych snad vyhovoval,“ rozhodl se Gold.

„To jsem rád. Páni, to bude výborné, až budeme zase spolu, Bruci, že? Pamatuješ na to, jak jsme si my dva užívali?“ Gold si nepamatoval na žádnou příležitost, kdy si s Ralphem užívali. „Dáme se do toho tak rychle, jak to půjde, i když budeme muset postupovat pomalu. V téhle chvíli se nedá dělat nic.“

„Stejně budu potřebovat nějaký čas,“ vypomáhal snaživě Gold. „Musím se připravit na odchod.“

„Samozřejmě. Ale ještě o tom nic neříkej. Chceme z toho udělat důležité veřejné oznámení, i když to bude muset být v úplné tajnosti.“ Gold pátral po nějakém náznaku vtipkování v Ralphově hlase. Naslouchal marně. „Pokud ti dáme nepopulární místo,“ pokračoval

Ralph stejným informativním způsobem, „začnou nás za to kritizovat ještě dřív, než to oznámíme. Pokud to místo bude populární, tak narazíme na prudký odpor druhé strany a naší vlastní levice, pravice a středu. Proto je dobré, že jsi Žid.“

Slovo Žid dopadlo se hřmotem na Goldovy smysly. „Proč, Ralphe?“ dokázal říct. „Proč je dobré mít někoho... kdo je židovského původu?“

„Usnadní nám to situaci na obou stranách, Bruci,“ vysvětloval Ralph, aniž změnil tón. „Židé jsou teď oblíbení a lidé proti nim neradi něco mají. A Žida se vždycky můžeme snadno zbavit, když to po nás pravé křídlo bude chtít.“

Gold řekl nonšalantně: „Říkáš to dost bez obalu, Ralphe, že?“

„No, Bruci, je to lepší než přijmout jejich politiku, ne?“ pokračoval Ralph nevinně, aniž Goldovu námitku pochopil. „A pak tě právě můžeme udělat velvyslancem, jestli se najde nějaká příjemná evropská země, kde ho bude zapotřebí. Anebo z tebe můžeme udělat velitele NATO, kdybys chtěl.“

„Ralphe, mluvíš vážně? Mohl bych skutečně být velitelem NATO?“

„Nevím, proč ne.“

„Nemám žádné vojenské zkušenosti.“

„Opravdu nemyslím, že by na tom záleželo, Bruci. Nezapomínej, že v NATO jsou i jiné země. Určitě mají lidi, kteří o tom budou něco vědět.“

Gold nepovažoval za užitečné klást odpor. „Myslím, že bych byl přece jen raději velvyslancem,“ rozhodl se.

„Jak budeš chtít. Ale to je daleká budoucnost. Ozvu se ti okamžitě znova, Bruci, i když to může nějakou dobu trvat. Jen se pokus na to nemyslet. Nevolej mi sem. Nemají rádi soukromé hovory.“

Uplynulo pět dní, během nichž nedokázal Gold myslet na nic jiného. Začátkem druhého týdne vstoupila do Goldova mozku zlá myšlenka a odmítala ho opustit, zvrácená skvrna šířavé moudrosti, kterou poprvé zaslechl v podobě mrzuté urážky od černého studenta, jehož nechal v minulém semestru propadnout.

„Bílejm se nedá věřit.“

Čím víc Gold přemýšlel o svém rozhovoru s Ralphem, tím víc se klonil k tomu, dát přednost velvyslanci před velitelem NATO. Vojenský život ho nelákal; necítil se dobře poblíž výbušnin. A vojenská prestiž

má jen malou váhu mimo kasárna. Byl nucen si připomínat, že ani jedno postavení není pravděpodobné. Ralph nic nezaručil. Belle pevně prohlásila, že se s ním do Washingtonu nepřestěhuje, jestli tam bude pracovat, a on na ni spoléhal, že dodrží slovo.

Ale velvyslanec by byl skvělý, představoval si ve chvílích velkolepého snění, které se střídaly s delšími obdobími zklamání z toho, že se nic neděje. Dovedl si sebe snadno představit v nádherně zařízeném bytě v Kensingtonu, Mayfairu či Belgravii, kde by už nebyl ženatý s Belle, ale s nějakou unylou, urozenou mladou a světlou Angličankou z velmi vznešeného rodu. Byla vznášejícím se andělem nadčasové a éterické krásy, který mu přinášel čaj s kostkami cukru na tácu. Byla vysoká, měla půvabně kulatá ramena, hubené končetiny, bledou perlovou pleť, zúžené fialově modré oči úžasné hloubky a jasu a zbožňovala ho. Jemu na druhé straně na ní nijak zvlášť nezáleželo. Nikdy nemluvila. Nebyla židovského původu. Měli oddělené ložnice s mnoha obývacími pokoji a oblékárnami uprostřed. Nosil celý den elegantní hedvábné župany. Snídani mu nosili do postele.

Když uplynul druhý týden, aniž se Ralph ozval, pustil se Gold do práce na knize, kterou dlužil Pomoroyovi, a na výtahu z té knihy, který dlužil Liebermanovi. Přemýšlel, co má udělat první.

Jeho matka byla mrtvá a mohl psát o ní: mladá žena, vlastně dívka, se Sidem, který je ještě dítě, a s Rose, která je ještě mladší, emigruje z nehostinného ruského venkova s tím mladým důležitým kohoutkem, kterého má za manžela – dobrý bože, byl takový už tenkrát? –, aby žila v této cizí zemi a zemřela, než jí bude padesát. Zapomněl, že Rose se také narodila v Evropě. Jeho matka se nikdy nenaučila anglicky dost dobře, aby mohla číst anebo moc rozumět, když spolu děti mluvily. Pamatoval na to dlouhé období, kdy měla krk omotaný páchnoucími obvazy – byla to štítná žláza? Musí se zeptat. A styděl se s ní jít po ulici. Dnes lidé emigrovali na sever z Portorika, Haiti, Jamajky, černoši proudili dolů z Harlemu a mísili se navíc se skupinami z Jihu a ze Západu a Gold se cítil obležen a přepaden, jeho pocit bezpečí byl narušen a jeho postavení bylo nedůležité a nejisté.

Jeho manželství s Belle bylo téměř mrtvé a mohl od něho abstrahovat – pokud se někdy poučí, co ta slova znamenají. Nevěděl, co lidé míní, když si stěžují, že jejich manželství je mrtvé anebo že už to není opravdové manželství. Cožpak byla manželství někdy

jiná? Anebo to bylo tím, že se lidé a jejich okolí změnili a že každá změna je k horšímu? Golda napadl další článek. Napsal na proužek papíru:

BRUCE GOLD
KAŽDÁ ZMĚNA JE K HORŠÍMU

Připíchl proužek na nástěnku nad stolem ve svém ateliéru, začal si dělat poznámky také pro tuto práci a čekal, až se ozve Ralph.

3 KAŽDÁ ZMĚNA JE K HORŠÍMU

Sešli se všichni zhruba před třiceti lety na Columbijské univerzitě v New Yorku. Ralph přišel později s diplomem z Princetonské univerzity. Pomoroy odešel dřív bez doktorátu, hned jak dokončil svá studia a složil ústní zkoušky. Pomoroy realisticky zvážil své nadání a tužby, moudře pustil z hlavy všechny myšlenky na psaní disertační práce o nějakém nijak zvlášť lákavém předmětu a odešel si najít co nejlepší místo. Začal jako pomocný redaktor u malé firmy, vydávající učebnice. Nyní byl šéfredaktorem velkého nakladatelství, kde mu bylo se vši pravděpodobností souzeno prosperovat a zůstat.

Pomoroy byl tím redaktorem, ke kterému spěchal Lieberman, kdykoli měl další umaštěný salát ve spěchu napsaných stránek, o kterém si byl jistý, že z něho bude důležitá kniha, a Pomoroy byl tím redaktorem, který ho vždy první zapudil. Lieberman začal jeden román, tři autobiografie a několik pronikavých studií současných problémů, které podle něho měly být nepostradatelné pro lidi, kteří tyto problémy mají řešit. Gold šel za Pomoroyem jen tehdy, když jeho vyhlídky byly lepší u Pomoroye než jinde. Pomoroy nebyl hlupák.

Harris Rosenblatt, další židovský známý z toho období, byl plahočivý tulpas bez představitosti, který přišel na univerzitu ze soukromé školy na Manhattanu, jež vyžadovala, aby studenti nosili saka, měli ostříhané a ulízané vlasy a umyté krky a uši. V potu tváře Harris Rosenblatt prošel Columbijskou univerzitou s vyznamenáním a pak ani ne za rok utekl z postgraduálního studia před narůstající hrozbou nevyhnutelného vyhazovu. Krátce poté se oženil a začal pracovat

v nějakém tajemném oddělení velké investiční firmy, řízené rodinou jeho manželky – on sám nedokázal popsat, co se v tom oddělení dělá. Tam, v práci, které nerozuměl a jejíž význam nebyl s to pochopit, vynikl a nyní byl váženým poradcem prezidentů v celonárodních finančních záležitostech a nestranně jim dával vždy stejné strohé doporučení: „Vyrovnejte rozpočet.“ A díky těmto pár slovům se k Harrisovi Rosenblattovi chovali v elitních obchodních a společenských kruzích s úctou, která byla téměř zbožná.

Harris Rosenblatt si našel, řečeno Pomoroyovými ostrými slovy, ideální prostředí, v termínech darwinismu jediné, v kterém byl schopen přežít: půldruhého kila lidské mozkové hmoty pevně zakotvené v oblasti finančnické specializace, která je příliš úzká, než aby se dala definovat, v koutku, který je příliš zastrčený, než aby do něho mohly proniknout rušivé paprsky světla. Gold měl podezření, že právě Harris Rosenblatt zařídil, aby Lieberman obdržel pozvání do Bílého domu v době vietnamské války. S výjimkou prezidenta neexistovalo mnoho lidí, kteří by pustili Liebermana do svého domu na večeři. Lieberman nebyl z těch, kdo si takovou příležitost nechají ujít.

„Poslouchejte,“ chvástal se jednou před Pomoroyem a Goldem se svým hrubým a pronikavým smíchem. „Pozvali mě jednou do Bílého domu na večeři, jen za to, že jsem podporoval jednu válku. Podporoval bych válku každý den v týdnu, kdybych věděl, že se budu zase moct najíst v Bílém domě.“ A pak upadl do zmatku, když se od něho Pomoroy i Gold odtrhli s výrazem neskrývaného odporu. Gold znal Liebermana od dětství a nikdy ho neměl rád. Bylo pro něj zdrojem neslábnoucího potěšení, když teď mohl říkat: „Víš, Maxwelle, po pravdě řečeno, nikdy jsem tě neměl rád.“

Na střední škole vyžadoval Lieberman ode všech, aby mu říkali Maxwell. Teď, když to jméno pro něj začalo být nesnesitelné, je Gold s oblibou používal, zvláště ve společnosti jiných lidí, kteří Liebermana znali jen podle iniciál, M. G. Lieberman, a kterým se jméno Maxwell stalo zdrojem veselí. Teprve na univerzitě přijal Lieberman manýru používat pouze iniciál svých křestních jmen na všem, co psal, dokonce i na domácích úkolech. V rozhovoru a v rozhlasových pořadech, na které ho občas zvali, žádal, aby byl oslovován prostředním jménem, Gordon, anebo přezdívkou Klouzek, kterou se sám ověnil, když mu bylo přes pětadvacet.

„Klouzek,“ opakoval kysele Pomoroy, jako by objevil kousek citronu v zubech. „Proč ne Kudrnáč?“

„Nemám doopravdy kudrnaté vlasy.“

„A nejmenuješ se Klouzek,“ odpověděl Pomoroy.

„Je to má přezdívka.“

„Ne, není. Lidé si nedávají přezdívky, Liebermane. Lidé je inspirují v druhých. Ať jsi teď kdokoli – prosím, nepřerušuj mě, ty plešatý tupohlavý šašku, viděl jsem často tvé jméno na seznamu hostů děkovných večerí, kde byli mezi hlavními řečníky fašisté a antisemité – tak nejsi Klouzek a nikdy nebudeš.“

„Říkávali mi tak přátelé,“ našpulil se Lieberman.

„Ne, neříkali.“ Gold nevzhlédl od krocáného chlebičku, který pojídal. „Nikdy jsi neměl přezdívku. Já ano, ale ty ne. Říkali mi nějakou dobu Brejlovec. Tobě říkali Tlustoch, ale to byl popis, ne přezdívka. A neměl jsi žádné přátele. Já taky ne. Ale měl jsem jich víc než ty.“

„Já byl tvůj přítel.“

„Já jsem tě nechtěl. Jen jsem tě využíval, když si se mnou nikdo jiný nechtěl hrát.“

Lieberman a Gold bydleli na Coney Islandu přes ulici od sebe v činžáckých poblíž Surf Avenue a Gold neměl Liebermana nikdy o nic raději než ostatní Golda.

Gold strávil velkou část svého dětství na pokraji vyhnanství. Když se volily strany pro jakoukoli hru, nevěděl Gold až do chvíle, kdy kapitáni došli k paběrkování, zda ho vůbec vyberou; když ho vybrali, byl tak vděčný, že skoro plakal. V sobotu odpoledne, když všichni chodili ve skupinách do kina, si nebyl nikdy jistý, jestli ho nějaká skupina pozve. V každém okamžiku svých prvních patnácti let by neváhal ani vteřinu, kdyby měl příležitost vyměnit svou předčasně zralou inteligenci za přátelství s takovými místními budižkničemy a společenskými vůdci, jako byli Flekoun Weinrock či Levárna Siegel. Levárnův starší bratr Trasořitka, který v létě podloudně prodával na pláži zmrzlinu a v zimě po ulicích bižuterii, byl teď vlastníkem milionů dolarů v akciích počítačových firem a pojišťovacích společností a kontroloval zřejmě ještě víc milionů v realitních syndikátech a finančních společnostech.

Tak si ho představte.

Hlavně díky Rosině či Estheřině pozorné oddanosti byla Goldova

krátkozrakost objevena záhy a Gold byl asi první svého věku v okolí, kdo nosil brýle. Dokonce i Sid a Muriel mu říkali Brejlovec. Možná měl Gold na základní škole nejlepší známky proto, že byl jediný, kdo viděl.

Lieberman byl od samého počátku ctižádnostivější. Než mu bylo osm, oddával se už bohapustému chvástání.

„Až budu velkej,“ oznámil Goldovi ve třetí nebo ve čtvrté třídě, „tak budu tlustej. Budu ten nejtlustší chlap na celým světě.“

Stát se tlustým byl jeden z prvních Liebermanových cílů. V každé třídě se zmocňoval všech volných funkcí, od utírání tabule a vynášení odpadkových košů až k třídnímu poslíčkovi a konečně, což byl vrchol této fáze jeho kariéry, k náčelníkovi pořádkové hlídky. Lieberman, který si vykračoval ještě nadutěji, když nosil svůj kovový odznak, lámal rekordy v hlášení studentů přecházejících na červenou, do té doby, než Levárna Siegel pohrozil, že mu rozbije hlavu, když s tím nepřestane. Flekoun Weinrock řekl, že udělá totéž. Lieberman plakal. To odpoledne se vzdal funkce náčelníka pořádkové hlídky.

Lieberman bez přestání jedl a mluvil. V devíti letech se už neváhal přít o socialismus, fašismus a odborářské hnutí se starými evropskými Židy na Coney Islandu. Jeho charakteristický argument byl, že nevědí, o čem mluví.

Zřejmě nebyla tak docela pravda, že kdyby měl Lieberman tu možnost, jak poznamenal Pomoroy, byl by se rozhodl narodit předčasně, jen aby získal náskok. Ale zřejmě to nebyla tak docela nepravda.

Lieberman se stále ještě nenaučil nechávat jídlo, svoje či jiných, na pokoji, přestože už nechtěl být tlustý. Nikdy neměl ve škole žádnou volenou funkci, neboť nemohl najít nikoho, kdo by ho navrhl, podporoval, či kdo by pro něj hlasoval.

„Je mi to jedno,“ prohlásil Lieberman ke Goldovi v páté nebo šesté třídě a přitom zadržoval slzy. „Až vyrostu, tak budu tlustý ministr. Budu prvním židovským ministrem zahraničí. Určitě se seznámím i s prezidentem.“

Pak se přestěhoval z Coney Islandu do sousední, elegantnější čtvrti Brighton Beach. Když Gold vstupoval na střední školu Abrahama Lincolna, byl už tam Lieberman ve druhém roce, protože se mu jakýmsi způsobem podařilo jeden rok přeskočit, a získával si jméno jako vynikající student a jako *poc*. Byl v redakci literárního časopisu

a školních novin. Ve třetím roce Lieberman převzal naprostou kontrolu nad oběma. Byl aktivní v politických záležitostech a stal se kapitánem debatního mužstva, které vždy prohrávalo.

Gold se mu vyhybal. Kvůli Liebermanovi se vyhnul i školnímu literárnímu časopisu a poslal deset svých krátkých básní do časopisu *The Saturday Review of Literature*. Šest se vrátilo s odmítavými kartičkami a čtyři byly přijaty po deseti dolarech za kus. Lieberman zmodral závistí. Přísahal, že nikdy neodpustí Goldovi, že jednal na vlastní pěst, místo aby s ním sdílel svou iniciativu. Aby dal Goldovi za vyučenou, poslal dvacet pět svých vlastních básní do *The Saturday Review of Literature*. Přišlo mu jich zpátky třicet devět.

„Co mi na tom záleží?“ ušklíbal se Lieberman. „Až budu velký, tak budu bohatý. Budu slavnější než všichni ostatní. Ožením se s bohatou a slavnou dědičkou. Nikdy nezačnu plešatět. Budu nosit spoustu prstenů. Dám se na politiku a vyhraju. Budu starosta, senátor a guvernér státu New York. Budu milionář. Až budu velký,“ sliboval, „tak vošoustám holku.“

Místo toho šel na univerzitu.

Byl pořád tlustý. Vlasy už mu řídly. Stále jedl všechno oběma rukama. Cpal se z talířů jiných lidí.

Byl tam Pomoroy z univerzitně vzdělané rodiny z Massachusetts a Harris Rosenblatt z té své soukromé školy na Manhattanu a z přísné, pyšné německozhidoovské rodiny na Riverside Drive. Na postgraduální škole se k nim cestou z Princetonské univerzity připojil Ralph Newsome z bohaté rodiny v Michiganu.

Bylo nevyhnutelné, že Lieberman zničí každou přednášku. Přerušoval opačnými názory a přemrštěnými námitkami a vykřikoval odpovědi na každou položenou otázku. Studenti i profesori se raději naučili zdálky se mu vyhnout, než aby mu odporovali. Zkušení profesori bledli, když se zapisoval na jejich přednášky, a zralí studenti, včetně otrlých příslušníků námořní pěchoty od Iwo Jimy a veteránů bitvy v ardenském lese, chladnokrevně měnili své rozvrhy, když první den semestru zjistili, že jsou s ním na jedné přednášce. Mnozí přešli na jiný studijní obor. Pro mnohé z nejvýznačnějších vědců a profesorů na škole byl Lieberman přesně tím potřebným faktorem, který je přivedl k rozhodnutí ve věcech, v kterých dlouho váhali – k rozvodu, k vraždě, k duševnímu zhroucení, k předčasnému odchodu do

důchodu, ke změně povolání nebo k přijetí profesorských míst na jiných univerzitách. A když konečně Lieberman spolu s Goldem a Ralphem Newsomem splnil všechny požadavky pro doktorát, přehlédl se znechucením celý univerzitní areál ze schodů univerzitní knihovny a postěžoval si: „Víte, tohle už není moc prvotřídní univerzita, že jo? Měli jsme jít na Yale.“

Rozhodl se zapomenout, že ani jednoho na Yale nevzali. Ani jednoho, s výjimkou Ralpha, kterého vzali na všechny univerzity. Ralph si vybral Columbiu, protože chtěl nějaký čas bydlet v New Yorku a protože uhadl, že tam najde někoho, jako byl Gold, kdo mu ulehčí práci.

„Pravda je,“ poznamenal Pomoroy svým obvyklým melancholickým způsobem, když spolu všichni tři naposled obědvali, „že ani jeden z nás to nedotáhl moc daleko.“

A Lieberman, přísahaje, že mu tato slova nikdy neodpustí, začal další autobiografii.

Smůla spočívala v tom, přemýšlel Gold na kryté běžecké dráze v Y, poté co skončil první z devíti sérií osmi kol, aniž padl mrtev, že chtěli dosáhnout nějakého ohromného úspěchu téměř od chvíle, kdy se narodili. Opravdové cíle, mumlal si, jak neúnavně dusal po krátké oválné dráze, zatímco bolest ustupovala z jeho hrudi a usadila se a bušila v jeho kymácejících se ledvinách, nemáme žádné. Ale pořád je lepší mít před sebou hovno než nic. Gold se držel pověřivé víry, že když přežije prvních osm kol, aniž dojde k nějakému fatálnímu výronu krve, dokáže vydržet do konce a anděl smrti skončí zase až jako druhý. Dráha byla skoro prázdná, což ho těšilo. Právě na dráze, kde několikrát týdně běhal své mučivé tři míle, napadaly Golda mnohé z jeho nejlepších myšlenek a zde si také dočasně odreagoval vřící zlobu a vražednou sebelítost, které se téměř denně nahromadily jako jed v jeho duši. Závist se díky fyzickému vypětí do té doby, než se osprchoval, oblékl a odkulhal pryč, změnila v rozjaření. Žádné zklamání není tak ochromující, přemítal, když vbíhal do posledního kola své první míle a ucítil křeč lýtkových svalů, jako když to někdo, kdo není o nic lepší, dotáhne dál. Ještě čtyřicet osm kol. Dnes k žádnému srdečnímu kolapsu nedorazí. Brzy ho přestanou bolet lýtkové svaly, stejně jako už přestaly bolet ledviny, a začnou s každým krokem

úpět šlachy kotníků. Potom se mohl těšit na píchání v levé slabině a pak na vertikální sloupec bolesti na pravém boku, který zakoření ve slepém střevě a zvedne se přes játra, hrudník a lopatku ke klíční kosti a do krku. Každá bolest se v pořadí objevovala jen jednou. Další myšlenka, která se mu při běhání často vracela, byla, že je to zatraceně nudný způsob, jak trávit čas. Gold od té doby, co před několika lety začal s namáhavým cvičením, zjistil, že se nyní dokáže milovat s daleko větší vitalitou, výdrží a sebeovládáním než dřív, a také s daleko menším potěšením. Zjišťoval též, že na to má méně času a je často příliš fyzicky zmučený a zchvácený, než aby po tom toužil. Daleko víc toužil si schrupnout. Gold už také netrpěl ranní bolestí v kříži. Teď ji měl celý den.

Gold, Lieberman a Pomoroy měli pro své nadějné vyhlídky pádné důvody. Ale opravdové hvězdy vyrazily z jiných míst, a než si to všichni tři uvědomili, zůstali pozadu. Měli, co chtěli, a byli nespokojení. Lieberman chtěl vydávat malý intelektuální časopis, a také ho vydával. Gold doufal, že dostane nějaké slušné místo vysokoškolského profesora v New Yorku a získá si uznání jako spisovatel, a podařilo se mu to. Pomoroy chtěl vydávat knihy, a také je vydával. Všichni tři byli úspěšní, a měli pocit, že neuspěli.

Gold už nepředstíral, že chápe povahu úspěchu. Místo toho předstíral, že ji nechápe. Věděl, jaké složky jsou k úspěchu zapotřebí:

Žádné.

Anebo jedna:

Víc štěstí než rozumu.

Harris Rosenblatt, se svou bezduchou schopností se soustředit a s mizivými vlohami k myšlení, měl teď jméno, s kterým se muselo počítat; byl členem protestantských klubů, které nepřijímaly za členy Židy, a správcem židovských klubů, které přijímaly jen Němce. „Vyrovnajte rozpočet“ bylo zřejmě nejdelší a snad jediné doporučení, které dokázal dát dohromady. A Třasořítka z Neptunovy třídy, flákač, který nedokončil střední školu, frajírek, který v létě prodával zmrzlinu, měl miliony a utkal se s Nelsonem Rockefellerem na slavnostní večeri pro bařtipány, když Rockefeller vedl kampaň za své zvolení guvernérem státu New York.

„Hej, kámo,“ řekl Nelson Rockefeller Třasořítkovi z Neptunovy třídy. „Budu ti vděčný za podporu.“

„Co z toho budu mít?“ zeptal se Třasořitka. Nechal ruce v kapsách kalhot. Třasořitka z Neptunovy třídy nikdy v životě neopatrně nenabídl nikomu pozdrav a nikdy nepotřásl rukou někomu, kdo od něho mohl něco chtít.

Rockefeller se zmateně stáhl zpět.

„Dobrou vládu,“ vmísil se rychle jeden pobočník s prokvetlou tváří.

„Kdo ji potřebuje?“ řekl Třasořitka s roztomilým úsměvem. „Daří se mi docela slušně i s touhle.“

Sid, který tu epizodu později často vyprávěl, byl další anomálií v potřeštěném katalogu úspěchů. Sidovi, který byl v mládí doma tichý a složitý, který neměl velkou ctižádost a který dosahoval jen průměrných výsledků ve škole, se jakýmsi způsobem podařilo získat a vylepšit určité patenty na zařízení velkoprádelen, když se v roce 1945 vrátil z armády. Následovaly nápady na jiné stroje a pak společnost na zpracování látek. Teď měl spoustu peněz a utrácel je daleko štedřeji, než se líbilo Harriet.

Kdysi pracoval víc, půl dne po škole a celý den v létě jako dělník v brightonské prádelně, v dobách, kdy červené povozy ještě stále tahali koně. Sid se koní bál. Když odmaturoval, zůstal v prádelně jako zástupce mistra, neboť dával přednost čemukoli před prací v krejčovství, které v těch nejistých letech po roce 1929 patřilo tu a tam jejich otci. Někde v této historii bylo zamícháno i léto, kdy utekl z domova. Když to šlo, pracoval v neděli, a dokonce i v sobotu večer jako šatnář při hostinách v jednom banketovém sále. Nelíbila se mu práce o víkendu ani smoking z půjčovny, který musel nosit, ale byla to léta Velké krize. Otcův příjem byl nejistý, jeho zaměstnání sporadická. Rose a Esther se snažily dostat práci ve Woolworthově obchodním domě, jakmile byly dost staré, a v létě také u párkařských stánků na pláži. Otec nutil všechny doručovat hotové obleky a šaty a vybírat peníze v hotovosti. Na dluh se nikomu nedávalo.

Julius Gold střídavě prodával a zas kupoval tutéž krejčovskou dílnu v přízemí činžáku, v kterém bydleli. V obývacím pokoji stál rozhlasový přijímač značky Atwater-Kent a měli jeden z prvních telefonů v celém bloku – v obchodě. Byli také jediná rodina se sedmi dětmi. Julius Gold s neomylnou intuící vždycky prodával insolventům a invalidům, a kdykoli jeho nejnovější dobrodružství v zářivém světě obchodu a výroby skončilo fiaskem, měl dílnu k dispozici jen za nájem. Goldova

matka byla dobrá návrhářka a švadlena a pracovala dole v obchodě, pokud právě nesháněla jídlo či se nestarala o domácnost. Krejčovská dílna byla rušnou odbočkou hořejšího bytu; Rose, Esther, Ida a Muriel tam během polední přestávky ve škole vždy pojídaly chlebičky a zapíjely je mlékem či lahvemi limonády z cukrářství přes ulici. Gold si vzpomínal na celá rána a odpoledne, která prolonošil na podlaze z koupelnových dlaždiček; sestra Joannie byla v dětském kočárku hned za výkladem, kde zůstávala tak dlouho, dokud tam dopadalo sluneční světlo, matka seděla u Singerova šicího stroje či šila v ruce s náprstkem, zatímco otec si broukal, prozpěvoval uřvané taneční melodie a zmateně poskakoval anebo vykřikoval strašlivé kletby na žehliče. Gold si matně vzpomínal na katastrofální období dlouho před druhou světovou válkou, kdy v sobě otec náhle objevil zpěváka s výjimečným nadáním a snažil se zúčastnit zpěváckých soutěží a rozhlasových amatérských pořadů. Starších členů rodiny se zřejmě zmocnila panika a upadli v šok. Strnuli a zhrozili se opět, tentokrát už včetně Golda, při další rodinné ostudě po válce, když objevili, že Joannie s jednou přítelkyní pracuje ve stánku v zábavním parku poblíž železniční zastávky, kde leží v posteli v průhledné fialové noční košili a nedělá nic, zatímco návštěvníci házejí baseballové míčky do terče, který ji při zásahu odkryje. V domě bylo celé týdny smrtelné ticho. Bylo jí teprv osmnáct. A pak s přítelkyní utekla a zúčastňovala se soutěží krásy, pracovala pro vedoucí zábavních programů v lázeňských hotelích, pak odjela na Floridu, do Kalifornie, a dokonce na Kubu a snažila se uplatnit jako herečka, tanečnice nebo modelka. Tou dobou už byla matka mrtvá. V roce 1942, když začala válka, už několik let postonávala a krejčovská dílna byla zavřená. Otec s několika partnery pracovali jako subdodavatelé na válečných zakázkách v malé dílně na Průplavní ulici, kde vrtali díry do podložních destiček pro součástky dělových věžiček letadel Bendix, která Sid jako voják v letectvu armády Spojených států pomáhal udržovat v severní Africe. Otec se chtěl rychle vzmáhat a stavět celé věžičky – „Nač potřebujeme ty ostatní?“ – a zuřivě se hádal se svými partnery. Rose si vzala Maxe a ona i Esther měly skutečná místa, Rose ono místo, kde pracovala dodnes. Ida byla na vysoké škole a Muriel a Gold na střední. Goldův otec, jak Gold později kysele usoudil, byl asi jediným člověkem v zemi, který pracoval na válečných zakázkách a prodělával.